

VSAK DELAVEC IMA PRAVICO POSTATI ŠTUDENT. VPRAŠANJE NAGNENJA IN SPOSOBNOSTI ČLOVEKA JE, ALI SE ODLOČI ZA DELO V TOVARNI ALI ZA DELO NA UNIVERZI. Vsi drugi razlogi so znaki socialno nepravilne družbe, ki jo odklanjamo.

Mi nismo v težjem položaju od študentov drugod po svetu. Toda DEJSTVO, DA SMO PRIKRAJŠANI ZA PRAVICE, KI USTAVNO SLEDE IZ DELOVNEGA STATUSA OBČANA, JE V NAŠI DRUŽBI TEŽJE SPREJEMLJIVO, KOT KJE DRUGJE.

POUDARJANJE IN UVELJAVLJANJE NEENAKEGA SOCIALNEGA POREKLA POSAMEZNIH ŠTUDENTOV NASPROTI PROLETARSKO ENAKOPRAVNEMU STATUSU STUDENTA — DELAVCA JE KONSERVATIVNO IN OGROŽA SOCIALISTIČNO DRUŽBO. Študent, ki izhaja iz bogate družine, se bo tej prednosti težko odrekal in tudi študent, ki je doma v revni družini, bi rad preko študija predvsem dosegel privilegiran status. Študij sam je obema drugotnega značaja in je le sredstvo za doseg čisto drugega cilja. Čim manj naporov zahteva, tembolj je sprejemljiv. Zahteva po priznanju takega študija kot dela je dvomljiva, dvomljivo pa je tudi samoupravljanje, ki temelji na takšnem »delovnem odnosu«.

ZAHTEVAMO DEKLARACIJO ŠOLSTVA, TO POMENI, ENAKOPRAVEN POLOŽAJ VSEH ŠOL, ENAKOPRAVEN DRUŽBENI POLOŽAJ VSEH UČITELJEV IN ENAKOPRAVNE MOŽNOSTI VSEH UČENCEV.

DEMOKRATIČNOST IN FUNKCIONALNOST SI IZVORNO NISTA V NASPROTJU. TUDI PRI NAS JE TO NASPROTJE RAZREŠLJIVO, ČE JE NA ENI IN DRUGI STRANI UPOŠTEVAN JAVNI INTERES.

REAKCIONARJI SO TISTI ŠTUDENTJE, KI BOJ ZA DELOVNI STATUS POJMUJEJO KOT ZAHTEVO PO VEČJI PRIVILEGIRANOSTI, KER V RESNICI HOČEMO POPOLNO NEPRIVILEGIRANOST.

NEKATERI UNIVERZITETNI UČITELJI SE SE VEDNO OBNAŠAJO KOT PLEMICI IN SO SE POSEBNO PLEMENITI V MEDSEBOJNI »KRITIKI«. ZNANOST PREHITRO NAPREDUJE, DA BI UNIVERZITETNI PROFESOR SE LAHKO UTELEŠAL VEČNO AVTORITETO ZNANJA, IN ŠTUDIJE JE POSTAL PREVEČ VSAKDANJE OPRAVILO, DA BI BILO MOŽNO NEPOZNAVANJE PEDAGOŠKE (DELOVNE) METODE NADOMESČATI Z MISTERIOZNOSTJO UNIVERZITETNEGA PREDAVANJA.

Ljubljana, 16. IV. 1969
Številka 13
Letnik XVIII

UNIVERZA KOT TOVARNA KADROV ZA NAS NI SPREJEMLJIVA. ODKLANJAMO JO TUDI KOT SVETIŠČE PROSVETLJENOSTI.

PRIPRAVLJENOST BOGATEJSIH DELITI Z REVNEJSIMI, VOLJA RAZVITEJSIH NARODOV, DA SE ŽRTVUJEJO ZA NERAZVITE — TO JE ENO NAJLEPŠIH IN NAJREVOLUCIONARNEJSIH DEJANJ V SOCIALISTIČNI JUGOSLAVIJI

NE KRITIZIRAMO EKONOMIJE, NJEN POMEN ZA DRUŽBENI OBSTOJ JE NEDVOUMEN. KRITIZIRAMO ODNOSE, V KATERIH JE EKONOMIJA VSILJENA KOT VSEOBSEGAJOČI IN NEDOTAKLJIVI PRINCIP DRUŽBE.

ZNANOST NE POTREBUJE OBLASTI IN NOČE NA OBLAST. NJEN INTERES STA DEMOKRATIČNOST IN SAMOUPRAVNOST, KER LE V TEM PRIMERU JE VELJAVA RESNICE ZAGOTOVLJENA.

NE TERJAMO RAZUMEVANJA ZA VPRAŠANJA POLITIKE RAZVOJA ZNANOSTI OD TISTIH, KI NISO BILI TE SREČE, DA BI SE Z NJO SEZNANILI. KAR SO ONI RAZUMELI, JE MINILO. DANES ŠKODIJO ZNANOSTI V PRVI VRSTI REAKCIONARNI »ZNANSTVENIKI«.

OSNOVNO VPRAŠALJE DANAŠNJE STOPNJE RAZVOJA SAMOUPRAVLJANJA NISO POMANJKLJIVI VODSTVENI SISTEMI (management), AMPAK NA RAZNE NAČINE OKRNJENA DOSLEDNOST V IZVEDBI SOCIALNE REVOLUCIJE.

POROČILO O PREDVOLILNI AKTIVNOSTI

Studentje smo se v letošnjo predvolilno dejavnost vključili kot poseben samoupravni subjekt družbe. Z vključitvijo v predvolilno dejavnost smo želeli poudariti pomen tiste smeri razvoja družbenopolitičnega sistema, ki uveljavlja skupščine na vseh nivojih kot osrednje kvalificirane in reprezentativne samoupravne organe. Na drugi strani pa smo želeli posebej poudariti samoupravni status visokošolskih zavodov in izjemno odgovornost univerzitetnih delavcev in študentov za smer in tempo družbenega življenja. V vsebinski orientaciji smo poskušali izostriti tiste elemente volilnega programa SZDL, ki se nam zdi še posebej pomemben in v tem okviru aktualizirali zahteve po kompleksnem delovnem statusu študentov ter ostale programske zahteve študentskega gibanja.

Zato je predvolilna aktivnost študen-

tov v prvi fazi bila usmerjena predvsem na predlog po samostojni volilni enoti univerze. Ta predlog je bil z volilnim zakonom onemogočen. Zato je grupa študentov nastopila pred republiško skupščino z zahtevo po samostojni kandidacijski enoti. Skupščina ta amandma po daljši razpravi ni sprejela.

Volilni zakon pa je za študente prinesel bistveno spremembo, da je za poslance prosvetno kulturnega zbora med drugim lahko tudi izvoljen redni študent visokošolskega zavoda in redni učenec srednje šole, ki ima to svojstvo po statusu šole. Seveda pa mora imeti aktivno volilno pravico, se pravi, da je star 18 let.

Izvršni odbor Skupnosti študentov se je, v želji, da nas čim več spsobnih kolegov zastopa v Republiški skupščini, vključil v predvolilno akcijo.

OSNUTEK VOLILNEGA PROGRAMA

1. — USTAVNE SPREMEMBE: omogočajo skupščini, da po svoji notranji strukturi, odnosu do občin, kakor tudi do posameznih področij družbenega dela v večji meri kot doslej postane osrednji kvalificirani, politično samostojen in ustvarjalni samoupravni subjekt družbe. Poudarjen funkcionalni princip v političnem sistemu in delegatski sistem kot metoda delovanja republiške skupščine odpirajo večje možnosti delovnim ljudem iz gospodarstva, prosvete, kulture in znanosti, zdravstvenih in družbenih služb, da pridejo njihovi družbeni interesi ter potrebe razvoja teh dejavnosti neposredneje in celoviteje do izraza, da se v skupščini enakopravno obravnavajo specifične potrebe nosilcev posameznih faz in ravni združenega dela in da se objektivna pritislova razrešujejo predvsem v skupščinskem sistemu na delovno-samoupravni osnovi. Univerzalnost samoupravnega sistema in skupščina kot osrednji, kvalificirani, odgovorni in iniciativni politični dejavnik krepi notranjo enotnost slovenske družbene skupnosti na samoupravnih temeljih in prispeva k dinamičnemu in v več-

ji meri organskemu usklajevanju posameznih področij in dejavnosti.

Sestavni del teh širših procesov so tudi prizadevanja univerzitetnih delavcev — profesorjev in študentov, da se v sestavi republiške skupščine ustrezneje izrazi objektivni pomen in odgovornost univerze (visokih in višjih šol) kot osrednje nacionalne znanstvene, kulturne in pedagoške ustanove. Preko svojih predstavnikov poslancev in z neposrednim delovnim povezovanjem z vsemi fazami izgrajevanja in izvajanja družbene politike v skupščini se bo zagotovila večja strokovnost, avtentičnost, univerzalnost in družbeno politična učinkovitost skupščinskega sistema na eni strani, visokošolski zavodi pa bodo preko poudarjenega statusa mogli učinkoviteje vplivati na smer in tempo družbenega razvoja, na medsebojno povezovanje družbene politike in znanstvenih spoznanj na drugi strani. Z delovno integracijo visokošolskih zavodov v samoupravni sistem na vseh ravneh družbene organiziranosti se bo pospešil proces medsebojnega vplivanja, dogovarjanja in povezovanja visokošolskega sistema znanstveno-raziskovalnega dela in družbene prakse.

RAZVOJ DRUŽBENO-POLITIČNEGA SISTEMA

Temeljno vprašanje družbeno-političnega sistema samoupravne družbe je dejanska družbeno ekonomska in politična moč vpliva odločanja in kontrole delovnega človeka v vseh bistvenih problemih družbenega razvoja, v vseh fazah političnega procesa. Odklanjamo birokratsko manipulacijo, diktaturo elitnih struktur v pogojih anarhičnih družbenih odnosov. Politični sistem mora omogočiti dejansko in neposredno upravljanje delovnih ljudi v vseh fazah družbenega produkcijskega procesa in v vseh sferah družbenih odnosov. V tem smislu je tudi intelektualno delo faza združenega dela, kar mora pridobiti tudi ustreznemu družbeno ekonomski in pravnopolitični izraz. Za razvoj družbeno-političnega sistema na samoupravnih osnovah so še posebej pomembni naslednji elementi:

— krepitev principa neposrednosti v sistemu socialistične demokracije v nasprotju s tendencami politično — posredniške demokracije;

— uveljavljanje dejanske materialne vsebine socialističnega demokratizma nasproti »samoupravnemu« formalizmu;

— odgovornost kot konstruktivni element samoupravnega sistema;

— univerzalnost samoupravnega sistema in v tem sklopu uveljavljanje delovnega statusa študenta;

— znanstvena utemeljenost politike in ustvarjalna vloga znanosti v usmerjanju in preverjanju družbenega razvoja;

— demokratizacija kadrovske politike;

— socializacija sredstev množičnega obveščanja;

— demokratizacija sistema komuniciranja s stališča samoupravnosti družbenih struktur;

— družbeno-politično združevanje in organiziranje s stališča potreb samoupravne politike v sodobnih pogojih.

Od stopnje neujelavljenosti teh konstitutivnih elementov političnega sistema je odvisna njegova dejanska družbeno vsebina, stopnja samoupravnosti družbenih odnosov.

viru socialnega zavarovanja. Dokončna rešitev zdravstvenega varstva na podlagi statusa študenta predstavlja integralni del v reševanju položaja študenta v naši družbi. Delna rešitev, do katere je prišlo v začetku letošnjega leta, z ozirom na obstoječe pravne predpise o socialnem zavarovanju pri nas ne predstavlja dokončne rešitve.

Pričakujemo, da bo do tega prišlo v skladu z dogovorom z odgovornimi republiški organi do konca letošnjega leta.

Naša pričakovanja so naslednja:

1. Enotno zdravstveno varstvo študentov na podlagi statusa študenta;

2. Zbiranje sredstev iz vseh treh virov (komunalni zavodi, univerza in študenti) pri Skladu na univerzi;

3. Večje samoupravne pravice pri razpolaganju s temi sredstvi in organizacij zdravstvenega varstva za študente;

4. Samostojnost zdravstvenega zavoda za študente (sedanjega dispanzerja za študente) ali določitev posebnega statusa te ustanove v okviru zdravstvenega doma Ljubljana;

5. Ureditev zdravstvenega varstva študentov na podlagi statusa študenta v jugoslovanskem merilu;

6. Zahtevamo, da se uredi vprašanje socialnega zavarovanja za vse socialne skupice prebivalstva na podlagi delovnega statusa.

Zunanja politika v samoupravnem socializmu je tako kot vsa ostala področja družbenega življenja podvržena procesu demokratizacije. Občan se zaradi interesov, ki izvirajo iz same proizvodnje in kulturne dejavnosti, vključuje v kreiranje zunanjepolitičnega koncepta. Podpiramo politiko aktivnega in miroljubnega sožitja, pri čemer posebej poudarjamo potrebo po tem, da se določijo realne ekonomske in kulturne možnosti nastopanja Jugoslavije v zunanjem svetu. Zaradi geografskih in kulturnih posebnosti republik menimo, da je neobhodni prenos posameznih pristojnosti zveze na zunanje-političnem področju na republike.

Socialistična Jugoslavija se kot evropska država kreativno vključuje v procese, ki vodijo v zmanjševanje in odpravljanje blokovskih pregrad, v odpravljanje ekonomskih diskriminacij, ki so še posebej očitno v odnosu do tretjega sveta. S samostojno in neodvisno pozicijo v evropski mednarodni skupnosti Jugoslavija sooča svoje samoupravne izkušnje z izkušnjami tehnološko razvitih družb in z neposrednimi gibanji. Študenti smo pri tem še posebej zainteresirani za soočanje naših izkušenj z izkušnjami levih študentskih gibanj (»snovo levic«), ki opozarjajo na manipulacijske in elitne značilnosti zahodno-kapitalističnih družb. Izkušnje naprednih študentov nas pravočasno opozarjajo pred tem, da bi se manipulacijske težnje z razvitejšo ekonomsko in tehnološko osnovo naše družbe lahko pojavile tudi v naših razmerah. Samoupravljanje kot zavestno opredeljeno človekovo dejanje — in ne samoupravljanje kot faza pa lahko predstavlja močnejše človekovo orodje za njegovo osvoboditev iz krempljev sodobnih birokratskih in statističnih elit.

Teorija omejene suverenosti, ki predstavlja teoretičen in praktičen izraz krize blokovskega socializma, se je z vso brutalnostjo uresničila na ČSSR. Študentje se bomo skupaj z vsemi delovnimi ljudmi naše dežele upirali poskusom, da si taka in podobne teorije (prakse) nadenejo socialistično krinko. Uspehi in napredek jugoslovanskega samoupravnega socializma pomenijo najmočnejšo oviro takim psevdosocializmom in vzpostavljajo izvirnega socialističnega obraza.

V zainteresirani mednarodni situaciji, ko si blokovske institucije še vedno razdeljujejo, podeljujejo in »ščitajo« majhne narode, podpiramo ter vključujemo v vsa tista prizadevanja, ki krepijo obrambno sposobnost skozi osvoboditev delovnih ljudi o naravi sodobne vojne in konceptu vsesplošnega ljudskega odpora, ki ga bodo jugoslovanski narodi razvili v odporu zoper vsakega možnega okupatorja. Prispevek študentov v teh pripravah vidimo v zračanju stalnega in poklicnega vojaškega faktorja z ljudskim, v kreditivni fizičnih sposobnosti mlade generacije. V našem univerzitetnem prostoru pomeni to, da se izboljšajo in razširijo možnosti za rekreativno udeleževanje študentov (investiranje v športne objekte), popularizacija tehničnih znanj (okrepiti dejavnost organizacije SOLT) in vsebinsko spreminiti koncept predvojaške vzgoje (seznaniti študente s strategijo, taktiko in organizacijo vseljanskega odpora, razlaga blokovske politike, delovanja tajnih služb in vloga družbenih organizacij v odporu). Intimno motiviranost državljanskih SPRJ za soložno ljudsko obrambo vidimo še naprej na področju razvijanja samoupravljanja in v nadaljni demokratizaciji naše družbe.

ZDRAVSTVENO VARSTVO ŠTUDENTOV V OKVIRU SOCIALNE PROBLE- MATIKE PRI NAS

V okviru pospešenih razprav o socialno zdravstveni politiki pri nas smo udeleženi tudi študentje kot specifična populacija, specifična po poklicu, starosti in obolenju. Dejstvo, da imamo vse te specifičnosti, zahteva tudi specifičen pristop k reševanju položaja študentov v ok-

UNIVERZA IN DRUŽBA

Vprašanje univerze, ki so v velikih družbah zgolj teoretična vprašanja te najvišje oblike organiziranega nastajanja in posredovanja znanosti, se v okviru manjših nacionalnih skupnosti z eno samo univerzo s posebno intenzivno zastavljajo tudi na nacionalnem nivoju kot vprašanja celovitosti in pomena univerze znotraj te celovitosti in zanjo. Univerza ni le jedro za razvoj znanosti in osnovni vir novih znanstvenih delavcev, kot je Skupščina zapisala v svojih sklepih za nadaljnji razvoj znanstvenega, aplikativnega raziskovanja in razvojnega dela, temveč je tudi prostor, kjer narod prek svojih izobražencev prihaja do temeljnih spoznanj o vlogi in mestu, ki ga zavzema v svetu realnih ekonomskih in političnih mednarodnih in medsebojno se pogotjujočih odnosov. V tem smislu predstavlja lastna univerza vsakemu majhnemu narodu poročstvo za njegovo enakopravno udeležbo v svetovnem porajanju umetnosti, znanosti in materialnih dobrin, in s tem enega temeljev narodne integritete.

Prav zaradi te mednarodne pomembnosti univerze za narodno skupnost pa mora univerza principe svoje strokovnosti, znanstvene vitalnosti in ustvarjalnosti ter kvalitete dela in predvsem medsebojnih odnosov ostrije zastaviti in dosledneje urediti, čeprav je to na malih univerzah dostikrat neprimereno teže kot na ostalih. Zastavljanja vsakerega od univerzitetnih vprašanj hkrati tudi že kot enega izmed vprašanj globalne družbene usmeritve ne moremo razumeti kot zapiranje v meje nacionalnosti, temveč samo kot pogoj, da se v zunanjih razmerjih postavimo kot razvita in organizirana skupnost: to ni program idiličnega nacionalizma in sentimentalne zavesti slovenske majhnosti, temveč notranja usmeritev na vitalno kvaliteto in odprtost.

To pa konkretno pomeni: z zavestno kadrovsko politiko na univerzi doseči, da prihajanje novih pedagoških in znanstvenih delavcev ne bo potekalo znotraj zaprtih osebnih struktur, ki nujno porajajo posebne »sole«, elemente prestižnosti in nazadnje neustvarjalno ohranjanje obstoječih razmerij; z zavestno kadrovsko politiko za univerzo prepričati, da bi socialna in regionalna struktura slovenskih študentov postajali »enotni« s tem, da se reducirata zgolj na nekatera področja in na en sam sloj družbe, ker to samo v narodnem merilu vrača nazaj omenjeno regeneracijo in privatna razmerja; z zavestno finančno politiko zagotoviti univerzi sredstva tako za njeno osnovno znanstveno in pedagoško dejavnost kot za osebne dohodke profesorjev, ki bodo zagotavljali normalno življenje brez nenormalnih dodatnih zaposlitev; revolucionirati učni proces in ga prilagoditi sodobnemu stanju znanja in metodam posredovanja in uporabe tega znanja in nazadnje, vse dolžnosti in pravice študenta vezati na njegov delovni status, ki je gledano z družbenega stališča, oblika ustvarjanja razvitejših družbenih pravic in dolžnosti njegovega neposrednega ustvarjanja (študija), pravice in dolžnosti sodelovanja v javnem političnem življenju (aktivna in pasivna volilna pravica), pravice in dolžnosti socialnega in starostnega zavarovanja.

Kot znanost prerašča svojo zaprtost v kulturne sfere in postaja neposredna proizvodna sila tudi v materialni produkciji, tako zgubljajo univerza samo svoje kulturno poslanstvo in postaja neposreden element celotnega družbenega življenja, element tako materialne kot duhovne ustvarjalnosti.

Da pa bi univerza lahko sprejela to novo vlogo in jo tudi opravljalna, mora za temeljni princip svoje organizacije sprejeti princip znanstvenosti in odprtosti. Družba ji mora to omogočiti: ne z neprestanimi poskusi reorganizacije od znanj in z nadrejanjem politike, ker te upravičene zahteve univerze po avtonomnosti, svobodi in suvereniteti nasiloma degradira v principe zapiranja in ohranjanja temveč s tem da sama sprejme univerzo in skozi njo odprto in znanstvenost kot osnovo za svojo integriteto.

PERSPEKTIVE SLOVENSKE DRUŽBENE SKUPNOSTI

(slovensko nacionalno vprašanje)

1. V slovenski politični zgodovini je geslo o nacionalni emancipaciji večkrat služilo kot demagoška fasada. Samo če pogledamo politične načrte slovenskega liberalizma, lahko opazimo, kako »narodnost« služila kot zadnji izgovor, ko vsi drugi politični programi propadejo — narod je politikom konca 19. stoletja rezervno orožje, ki naj bi nadomestilo razredno pogojene in buržoaziji imenentne zahteve, ki se zaradi nenačelnosti in pragmatizma ne morejo uresničiti. Tudi lahko opazujemo, kako se narodna etiketa prilipi še na druga gibanja, ne samo na meščanska, ki so do nje že zaradi ogroženosti nemškega kapitala upravičena. Kako vključiti problem nacionalnosti v sodoben marksističen program? Vsekakor velja za marksiste, da ta problem rešujejo znotraj širšega — ekonomsko kulturnega programa. Današnja stopnja ekonomskega razvoja nujno premaguje ozke nacionalne meje, zblizuje narode in vključuje človeka direktno v mehanizem svetovnega gospodarstva (Kardelj).

Zavest o skupnosti ekonomskih interesov prerašča nacionalne meje in sega na mnogo širša področja. Jasno pa je in še posebej znotraj svobodne federacije, kot je Jgoslavijska, mora postati jasno, da ne more biti govora o nasilnem spajanju nacionalnih kultur, jezikov... četudi ni mogoče zaustaviti nekaterih naravnih, spontan procesov, kot je zblizovanje in oplajanje kultur, privzemanje koristnih dosežkov kultur sosednjih narodnih skupnosti... Kot je jasno iz najnovejše zgodovine, ekonomija vedno bolj povezuje posamezne nacionalne skupnosti v širše (izvenacionalne) integrativne strukture. Vzporedno s spodbujanjem nacionalne produktivnosti in integracije nacionalnih energij v širši, evropski in svetovni prostor mora iti tudi akcija za enakopravno nastopanje narodov — predvsem v ekonomskem smislu. Narod je politično enakopraven tudi ekonomsko oz. če ga ekonomsko ne izkorišča nobena tuja sila (Kardelj).

2. Gre za definicijo moderne nacionalne skupnosti. Elementi, ki jih je treba upoštevati so naslednji:

a) politična emancipacija naroda
b) ekonomska emancipacija naroda
c) pripadnost širšim političnim in ekonomskim strukturam, solidarno nastopanje v političnih in ekonomskih vprašanjih, aktiven in kritičen odnos do urejanja političnih in ekonomskih zadev znotraj teh širših struktur

d) dejstvo, da je nacionalna skupnost rezistentna šele takrat, kadar dokaže svojo vitalnost izven svojih meja

e) kultura ni edini nosilec nacionalne zavesti (moderna naroda), temveč le konstruktivni element, ki lahko deluje progresivno ali pa celo zaviralno — v smislu regeneriranja starih nacionalističnih konceptov

f) napihovanje »narodnosti« pri nekaterih, ki skrivajo za takšnimi parolami druge politične ambicije — »naroda« je spontana, ne pa militarna politična volja. Preveliko poudarjanje narodnosti bi pripeljalo do šovinizma in obrabljenih ter nevarnih političnih konceptov, ki bi pozabljali na ekonomske in realne politične odnose

g) vloga, ki jo lahko igra »naroda« pri odpravljanju etatizma, je izredno komplcirana;

— problem republiškega etatizma
— problem zapiranja v lastne — nacionalne sfere, omejenost...

3. Kultura naroda je vitalna, če dokaže svojo kvaliteto zunaj nacionalnih meja... nujno je povezovanje revijalnega tiska, založb, znanstvenih institucij — s podobnimi strukturami v jugoslovanskem, evropskem in svetovnem merilu.

Specifičen je problem kulture kot kulture malega naroda, z majhnim potrošnim zaledjem. Ne sme nam iti za kompletno garnituro kulturnih institucij, čeprav so slabe, gre za živo ustvarjalnost in kvaliteto, ki morata biti deležna večje podpore. Gre za odpiranje možnosti tistim smeram in tistim smeram, ki uveljavljajo najsplošnejše poglede na umetnost, znanost, znanstveno kritiko.

Poezija kot lepilo naroda je iluzija. Poezija in kultura v celoti morata iz službe pri narodu, zastaviti si morata vprašanje o svojem položaju nasproti svetovni poeziji in kulturi. Če nacionalni element edini omogoča neko kulturo, naj ta propade.

PREDSTAVLJAMO VAM ŠTUDENTSKO KANDIDATE ZA RE- PUBLIŠKE POSLANCE

MARJAN HRUSEVAR

Med kandidati za socialno zdravstveni zbor republiške skupščine je tudi Marjan Hrušev, študent petega letnika medicinske fakultete. Marjan je referent za zdravstvo pri Izvršnem odboru organizirane skupnosti zveze študentov v Ljubljani ter je sodeloval tudi pri izdelavi zakona o zdravstvenem varstvu študentov.

— Kaj naj bi bilo vodilo tvojega volilnega programa?

— Izhajam iz študentskih zahtev, ki so na tem področju aktualne, to je zdravstveno varstvo študentov na osnovi statusa študenta. Projekt za to je že izdelan, potrebni so le še manjši dodatki, ki pa same ideje ne bi bistveno spremenili. Zavedam pa se, da je to le ena točka programa, ker me bo kot poslanca ali kot neposlanca vezalo dejstvo, da izhajam iz zdravstvenega področja, na tem področju pa je dela dovolj. Če bi bil izvoljen, bi se spremenili le efekti dela, ker bi lahko ta svoja stališča zagovarjal na najprimernejšem mestu in v najbolj avtentični obliki.

— Katere pa so naloge, ki bi jih bilo treba v okviru socialno zdravstvenega zbora nujno rešiti?

— Bolj kot o konkretnih nalogah je treba govoriti o načelnih stališčih, po katerih bi se ravnal, in ki bodo morebiti vodile moje poslansko delovanje. Pa vseeno naj naštejemo nekaj osnovnih nalog, ki čakajo ljudi, ki delajo na socialno zdravstvenem področju:

— čimbolje je treba izdelati republiški zakon o socialnem zavarovanju;

— organizirati socialno zavarovanje na tak način, da bo omogočilo razvoj zdravstva do tiste stopnje, ki je v dosedanjem družbenem razvoju nujna;

— nujno je treba rešiti vprašanje t. i. neproduktivnih skupin prebivalstva, s čimer mislim na vprašanje otroškega varstva, socialno zdravstveno vprašanje študentov, upokojenecv itd.

— dokončno je treba rešiti vprašanje kliničnega centra v Ljubljani, specializiranih bolnišnic v Sloveniji. Eno pomembnih vprašanj je tudi položaj medicinske fakultete v našem zdravstvu, njena vloga, študijski program z izdelavo profila mladega zdravnika;

— dokončno je treba izoblikovati stališče do zdravljenja tujcev v naših ustanovah.

Seveda je nalog, ki čakajo poslance socialno zdravstvenega zbora še mnogo več.

— Na zadnjem zboru študentov smo govorili tudi o vprašanju kmečkega zavarovanja. Kaj meniš o tem?

— Kmete je treba vključiti v delavsko zavarovanje, oziroma jim dati pravice, ki jih imajo delavski zavarovanci. Oblika zavarovanja, katero smo izvajali doslej, je do neke meje diskreditirala njihovo delo.

Tako torej Marjan Hrušev. Naloge, katere je nakazal, so res potrebne rešitve, vprašanje je le, če jih bo lahko reševal kot poslanec socialno zdravstvenega zbora republiške skupščine.

BORIS DOLNICAR

Boris Dolničar je študent drugega letnika VŠSPN, njegovo izvenšolsko delovno področje pa je prosveta. S tem svojim znanjem je tudi sodeloval v komisiji za statute pri Izvršnem odboru organizirane skupnosti študentov. Na letošnjih volitvah je kandidat za kulturno-prosvetni zbor republiške skupščine.

— Izmed vseh področij, s katerimi se ukvarja ta zbor republiške skupščine, sem najbolj seznanjen s problematiko šolstva, niso pa mi tudi neznanе težave kulture in znanosti. Če bi bil izvoljen, bi se kot mladi predstavnik zbora zavzemal za čimprejšnjo vskladitev celotnega vzgojno izobraževalnega sistema v Sloveniji, kot študentski predstavnik pa bi se zavzemal za ureditev visokošolskega izobraževanja in za čimbolj učinkovito izpolnjevanje sklepev o racionalizaciji vzgoje in izobraže-

vanja: čimprejšnjo sistemizacijo delovnih mest na visokošolskih zavodih, maksimalni 30 urni »obremenilni teden« za študente, večji poudarek praksi in s tem v zvezi integraciji gospodarstva z visokošolskimi in ostalimi zavodi, modernizacijo samega pouka.

— Kaj pa na področju kulture in znanosti?

— Tu se mi zdi zlasti poudariti, da je to naš širši družbeni problem in ne le problem posameznih ustanov in organizacij. Zato je potrebna čim jasnejša ureditev financiranja kulture in znanosti. Zdaj daje Slovenija v zvezni sklad mnogo več, kot pa dobi, in ta vsota, katero dobi, je mnogo manjša, kot jo dobe druge republike za to dejavnost. Vsekakor bi bilo potrebno tudi na tem področju večje mednarodno sodelovanje.

Ko govorimo o izgrajevanju izobraževalnega sistema in kulturi, pa ne bi smeli pozabiti tudi na pomoč našim Slovincem v zamejstvu. Zavedati se namreč moramo, da so tudi oni slovenske narodnosti, del slovenskega naroda.

DUNJA OBERSNEL

Zdaj moram pač priznati, da se je tudi z dekleti včasih pametno pogovoriti o pametnih stvareh, še zlasti zato, ker imajo jezik navadno dobro namazan in jim ne zmanjka sapa. Moj stari profesor jim je pripisoval celo precejšnje govorniške sposobnosti in tako lahko Dunjo, študentko četrtega letnika medicine v Ljubljani, mirno priporočimo za republiško skupščino. Za poslanskega kandidata v socialno-zdravstveni zbor so jo postavili v občini Centex.

»Doslje še nisem imela vodilnih funkcij,« je skromno povedala Dunja, »za kandidatko pa me je letos predlagal Izvršni odbor skupnosti študentov ljubljanskih visokošolskih zavodov, katerega članica sem bila.«

Nisem si mogel kaj, da je ne bi povprašal za mnenje o besednem boju doktor-zdravnik.

»Naravoslovne vede so me od nekdanj zanimale; odločila sem se za študij medicine, ker v tem vidim najbolj humano pot uveljavljanja v naši družbi. Kar se »doktorstva« tiče: hočem le dosledno formulacijo svojega bodočega naziva. Tako kot so na primer drugi diplomirani inženirji, imamo mi pravico do naziva doktorja medicine za razliko od naziva »doktor znanosti«. Prepričana sem, da imamo pravico do tega.«

Dunjo sem pravzaprav »snel« na sestanku IO skupnosti študentov in poslanskih kandidatov, na katerem so razpravljali o volilnem programu. Tisk zadnje čase bolj ali manj na dolgo in široko predstavlja programe posameznih kandidatov, od katerih so nekateri že na pragu univerzalne vseobsežnosti. Kar se kandidatov za socialno-zdravstveni zbor tiče, so na tapeti navadno naslednje obljube: urediti socialno zavarovanje kmetov, študentov, vskladiti pokojnine z rastjo življenjskih stroškov, uspešneje reševati vprašanje otroškega varstva... Simpatičnega dekleta, kot mi je Dunjo predstavil kolega, zato nisem spraševal po njenem programu, saj gre vedno za podobne stvari, v tem primeru pač s poudarkom na študentskih težavah.

»V teh reformnih letih je čas že tudi za resnično reformo naše in menda kar vseh jugoslovanskih univerz: študij je treba intenzivirati! To je zaenkrat največji problem našega študija, ostali so navadno bolj formalni, često izhajajo iz prvega. Študij bi moral iti bolj v korak s časom, tako kot gre po drugih evropskih državah in v Ameriki, pri čemer moramo Slovenci upoštevati tudi svoj specifičen položaj. Sicer pa je tako: s postavljenimi zahtevami se vsi strinjamo, a kaj, ko so finančna sredstva vse preveč omejena.«

Res je, Dunja, čeprav je res tudi, da vsi študentje upamo na skorajšnjo spremembo (na bolje, seveda) takega, ponekod skoraj klavrnega položaja.

REALNOST IN UTOPIJA

(ŠTUDENTSKI NEMIRI V JUGOSLAVIJI - JUNIJA 1968)

II. nadaljevanje

AVTENTIČNOST „SOCIALNEGA PROGRAMA“

Zaključek je torej, da je socialno-sta-
tusna diferenciacija edini pravi vzgib za
politično aktivnost študentov. Če nekoliko
širše opišemo te diferenciacije, da bi po-
tem lažje razsodili o krivici deprivilegi-
ranih, ki da jih bo pripeljala na čelo po-
lične kritike, se nam razkrijejo pravzaprav
zelo pester razlike med študenti in
katera je pomembnejša, bi težko sodili.

Se vedno je prav, da najprej omenimo
premoženjske razlike. Glas revnejših je
sicer zelo oslabil, še celo pa je izpadel
iz konteksta običajne študentske diskusije.
Študentskim voditeljem je argument rev-
nih še vedno pogosto pri roki, ko je treba
utemeljevati zahteve o socialnih podpo-
rah, dotacijah (ali kakor že to imenuje-
mo) študentom. Toda sami so vse bolj
y zagati, ker jim zmanjkuje statističnih
dokazil. Premoženjski nivoji so se v sa-
mih študentskih domovih tako bistveno
razšli, da tudi tukaj ne moremo več go-
voriti o »blokcu« revnih študentov. Teh
torej na univerzo kratkoma ni več, ozi-
roma jih je vse manj.

Ukrepi, ki bi zajezili ta proces, so zelo
redki in nepopolni. To je konec koncev
lahko tudi indikator prikrite narave sploš-
ne družbene stratifikacije. Običajno na-
pačno tolmačijo stališča mladine o tem
vprašanju, češ da so očitno naravnana na
»uravnilovko« in preko tega k avtoritar-
nemu političnemu sistemu, ki nima nič
skupnega s samoupravljanjem, še manj z
delitvijo po delu. Nепrestano namreč za-
htevajo določitev nekakšnih »norm«, ki
imajo najprej socialno etični smisel, šele
po posebnih kombinacijah in po indirektni
poti tudi ekonomskega.

Izhodišče vrednotenja pa je tukaj dru-
gačno. Gre za startne osnove, ki nimajo
ničesar opraviti z delitvijo po delu. No-
benega principalnega opravičila ni, da od
dveh mladih ljudi v enakih sposobnosti in
nagnenij eden nadaljuje študij na univerzi,
drugi pa tega — zaradi neke delitve po
delu, recimo —, ne more. Prvi je deležen
rente, ki je takega ali drugačnega izvora,
vendar je v tem primeru samo renta, dru-
gi, brez svoje krivde, nima ničesar. Pred-
nosti tistih z rento se stopnjevano poglob-
ljajo — prav tako, kakor usihajo možnosti
onih, ki ne podedujejo ugodnega material-
nega položaja.

Temu bi se dalo učinkovito odpomoči,
če bi večina, ki »rente« ne premore, imela
v odločujočih organih dovolj velik politični
vpliv, da bi si izposlovala socialno podpo-
ro. Da temu ni tako, kaže nepregledna
množica konkretnih primerov: nerazgle-
danost, nekomunikativnost, zanemarjenost
itd., otroka revnih staršev, ki ga brezpo-
gojno in zanesljivo (ni rešitve!) vodi k
slabemu učnemu uspehu. Bogatejši otrok
je deležen poleg redne še drugih vzgoj-
glasbene, likovne, tuji jeziki itd.; vse te
vzgoje so drage, ni popustov, še manj
brezplačnih možnosti. V večini podjetij
študentski stipendij niso deležni otroci revnih delav-

cev (ti bodo srečni, če bodo dobili za-
poslitev po obveznem šolanju), pač pa
otroci vodilnih delavcev. Se in še bi lahko
našteli in ob vsakem posameznem pri-
meru bi lahko povedali, kako in iz kate-
rih virov bi se ga dalo rešiti..., če bi
tisti, ki lahko, to tudi storili. Tisti pa,
ki to z interesom sprožajo, nimajo kon-
kretne politične vpliva, zato je njihov
napor jalov. Ker je temu tako in je ta
mladina prevečkrat izigrana, se na koncu
obrne k »pravičnosti« državnega zakona,
k »uradnemu inšpektorju« in k »avtoritativ-
nemu«, »poštenemu« političnemu vo-
ditelju. Seveda ni bilo zato nič presenetli-
vega, da je Vida Tomšičeva na nekem
plenumu CK, ko je tekla razprava o mla-
dinskih vprašanjih, ugotovila: »Če pa po-
gledamo, kakšna atmosfera se ob teh vpra-
šanjih danes ustvarja pri nas, je to at-
mosfera etatističnega reševanja mladinskih
vprašanj«.

Ali so študentje, ki so tako socialno
dramo izkusili, utemeljeni nosilci študent-
ske politične akcije?

Opraviti imamo s tipično razredno raz-
delitvijo (posebej) srednjih šol. Za ene
je primerna »klasična« (gimnazijska) izo-
brazba, za katero je razmeroma dobro
poskrbljeno, za druge pa je umestna »re-
alna« šola — vajenska, tehnična itd...,
ki pa so deležne bistveno manj družbene
skrbni. Preko 80 odstotkov slušateljev »re-
alnih« šol je delavska in kmečka mladina.
Abiturientom večine teh »srednjih« šol
(kajti po rangi so vse srednje) je zaradi
samega nivoja šole (ki pa je rezultat ma-
terialne revščine, slabe kadrovske zasedbe
itd.) zaprta pot v nadaljnje šolanje. Med
drugim jim seveda tudi univerza postavlja
posebne sprejemne pogoje. Ali morda zo-
pet ni res, da so zapostavljene srednje
šole za svoj položaj krive toliko, kolikor
zopet izpadejo iz interesa tistih, ki raz-
polagajo s političnim vplivom.

In, ali so študentje, ki so bili na ta
način prikrajšani, pa so se vendarle doko-
pali do univerze, utemeljeni nosilci štu-
dentske politične akcije?

Neenakomerna razporeditev študentov
po slovenskih pokrajinah, pri čemer se
njihovo število manjša z oddaljenostjo od
Ljubljane, kaže po eni strani zaostajanje
teh predelov, njihove provincializacije, po
drugi strani pa tak razvoj perspektivno
onemogoča nujne spremembe v družbeni
strukturi samih teh pokrajin.

Gre pa lahko tudi še za nekaj drugega.
Študentje iz teh predelov prihajajo na un-
iverzo kot provincialci, kot subkulturni
ljudje, ki so ta kompleks v preteklosti
praviloma izgubili, ki pa se jim danes,
zaradi večinske prisotnosti Ljubljancanov,
stopnjuje do — z ničemer utemeljenih —
meja. Mnogo je primerov, ko je bil to
edini razlog za konflikt med skupinami
študentov. Tudi vse pogostejše odhajanje
študentov iz teh predelov na zagrebško ali

kako drugo univerzo je simptom tega
stanja.

Ali torej študentom, ki so na osnovi
take svoje izkušnje kritično motivirani, po-
tisniti v roke zastavo študentskega poli-
tičnega avantgardizma?

Vse očitnejši postaja pojav zapiranja
profesionalnih struktur. V oči bodeta slo-
venska arhitektura in medicina. Ne vem,
ali je taka diferenciacija že tradicionalen
pojav v teh dveh strokah ali je to nekaj
čisto novega; vsekakor je bistveno zavrta
profesionalna gibljivost, ki je garancija
kvalitete in demokratičnih odnosov v sa-
mih strokah. V obstoječi atmosferi pa se
delovski in kmečki otroci »svobodno« od-
rekajo tema dvema poklicema, ker pač to
ni posel za njih in v njem ne bi »uspeli«.
V »odnosih« (ne upam si napisati, kaj
pomenijo narekovaji), ki prevladujejo v
obeh strokah, so njihove šanse res skrom-
ne. Morda pa to »samoočuvanje« postopoma
postaja karakteristika vseh strok. S tem se
tudi večja števila študentov, kate-
rih odločitev za vrsto študija tudi za-
radi tega ni bila svobodna in to pušča v
njih usledino krivice.

Ali so ti študentje potencialni radikali
našega političnega prostora?

Na splošno ima sredina, ki bi ji po
vsem tem pripisali zmožnost ekskluzivne
politične opredelitve, svojo specifično raz-
ličnost v tem, da je socialno selekcionirana.
Samo vprašanje socialne diferenciacije
je tudi njena osnovna preokupacija.
Ali drugače, tisti, ki bi jih hotel prebuditi
k politični akciji, bi moral svoj poziv
utemeljiti izključno in samo s socialnim
programom.

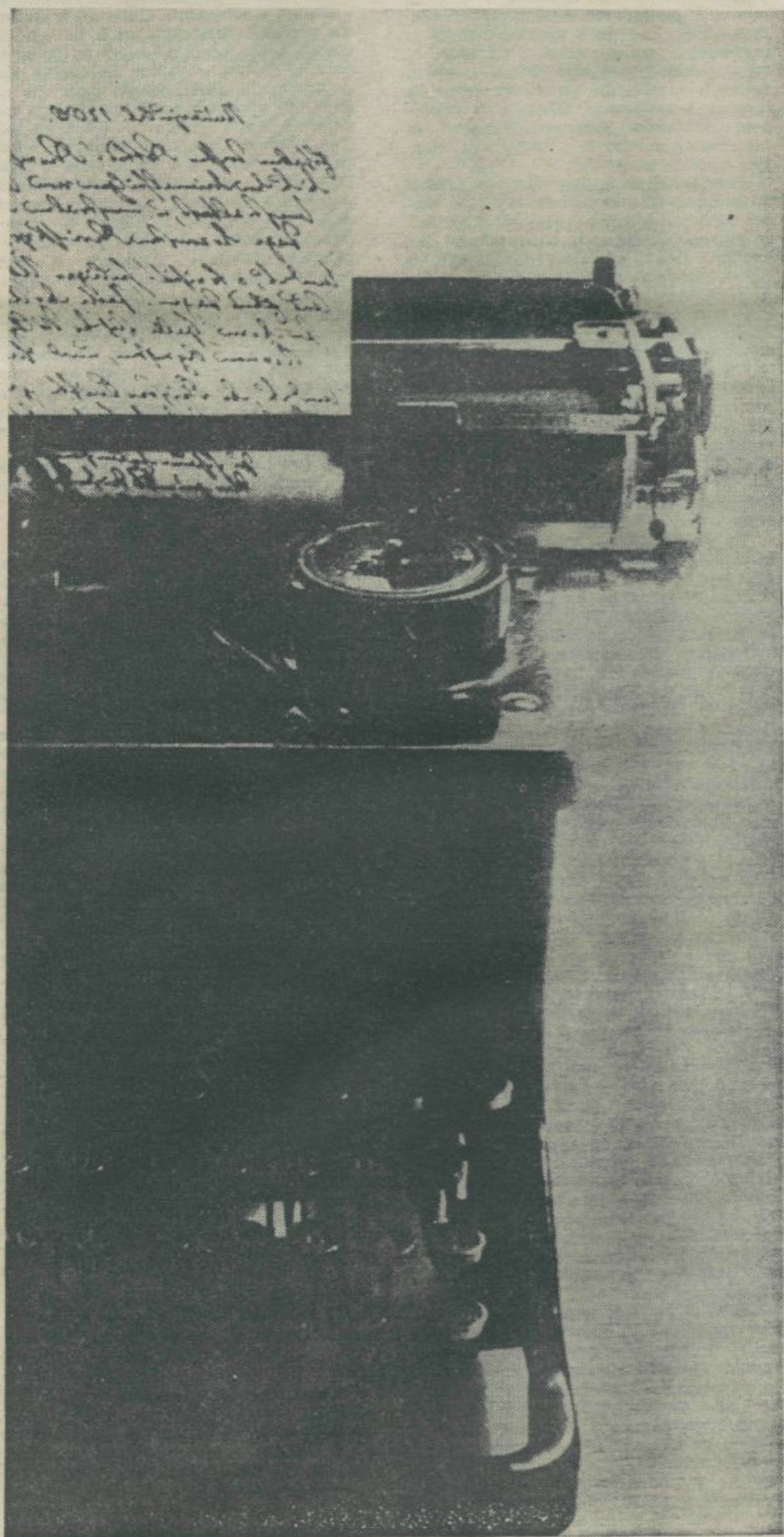
Na videz je uspeh takšne akcije zelo
verjeten, ker se njeni akterji lahko skli-
cujejo na svojo lastno dramatično socialno
izkušnjo in jih kompleks deprivilegirano-
sti sili k radikalnosti. Toda tudi socialni pro-

grami so imeli doslej začuda malo od-
meva in praktično nobenega uspeha. Raz-
ne parole, ki so se izoblikovale v različnih
vznemirljivih situacijah in ki naj bi bile
socialnega značaja, so v večini tako eno-
stranske, da jih pravzaprav sploh ni mo-
goče šteti za socialni program. Lahko bi
tudi dvomili o tem, v kakšnem smislu
je socialni program sploh sprejemljiv za
sredino, ki smo jo opisali. Manjka nam
namreč odgovor na bistvenejše vprašanje:
zakaj pa so ti študentji sploh na univerzi?

Z isto utemeljenostjo, s kakršno smo
sodili, da so bogati študentje na univerzi
zato, da bi z znakom diplome zadržali
svoj privilegiran družbeni status, lahko
sklepamo, da se reven študent vpisuje na
univerzo predvsem zato, da bi preko znaka
univerzitetne diplome svoj deprivilegiran
položaj privedel v privilegiranega. In prav
lahko (in na žalost) je to ves avtentičen
»socialni program« in vse drugo iluzija.
Če se bo kdo našel, ki bo zbiral argumen-
te za to hipotezo, mu bodo hvaležno slu-
žile silno hrupne zahteve študentov ne-
katerih fakultet, da se jim priznajo ne-
kakšni posebni akademski nazivi. Kaj je
to drugega, kot špekulantsko poudarjanje
zunanjih znamenj, s katerimi bi bil omo-
gočen dostop v višji status brez delovne
legitimacije.

Ravno ta delovne legitimacija mora biti
izhodišče študentske politične angažirano-
sti. »Socialni program« namreč nenehno
razdira študentsko sredino in to na osnovi
različnosti socialne preteklosti, »studij-de-
lo« pa nakazuje istovetnost perspektive
vseh študentov. Junjski dogodki tega pre-
obrata eš niso nakazali.

(Se bo nadaljevalo)
Franci Pivec

O NAŠI VESTI - KAKO JE Z NJO?

(Misel za ta članek me spremlja že skoraj eno leto, točneje: od julijskega bivanja v Pragi, ko sem se ob akcijah čeških študentov, ki so po cestah pobrali prispevke zoper veliko lakoto črnih ljudi v Biafri, zavedel slovenske apatičnosti in nerazumljivega molka v zvezi z dogajanjem v tej afriški deželi. Tudi članek, v glavnih obrisih, je precej star. Vendar me je vseskozi zadrževala bojazen, da stvari ne razumem prav, da vzporejanje med Vietnamom in Biafro in našima reakcijama nanju ni tako preprosto, razvidno, da bi iz tega lahko sklepal o prezrti oziroma izginuli vesti. Ob vedno teže razumljivem molku slovenske javnosti ob vojni v Biafri, še predvsem pa ob molku naših političnih voditeljev, pa sem sklenil, da ga objavim, ne kot sklop dokončnih trditev, ampak bolj kot izhodišče in poziv k razjasnjevanju položaja. Da morda skupaj poskusimo dognati, kako je s to našo vestjo.)

J. P. SARTRE

NAŠA POSLEDNJA SVOBODA

Medtem ko nam ustvarjajo pozabljenje, kakorkoli z napihnjenimi senzacijami ali frazami o tragedijah potopljenih ladij, o požarih v velikih blagovnicah ali o smrti voznika osebnega avtomobila, sovražnik preži na nas. Ko tako živimo z neko zanesljivo navado pod bombami, se le včasih zavemo, da nas je prevaralo čustveno, toda premalo poučeno srce. Šele takrat se zavemo, zakaj nam ponujajo grozljive, toda nenevarne tragedije, namenjene občinstvu za vsakdanjo zabavo.

Prevarali so nas, trideset let je tega, v Spaniji. Prevarali so nas v Auschwitzu in v Dachau. Prevarali so nas v Hirošimi in Nagasakiju.

Vedno, kadar ubijalci namerijo na nas svoje orožje, prosijo, da bi pogledali v stran.

Milijoni med nami so bili umorjeni na ta način, umorjeni v hrbet, medtem ko so si prizadevali videti

Zivi in umirajoči Vietnam — naša vest
Gornji verz C. Zlobca, vzeti iz cikla pesmi Vietnam — naša vest, priobčenega v lanskoletni majski, Vietnamu posvečeni številki Sodobnosti, sem vzel za nekakšen moto k temu razmišljanju predvsem zato, ker se mi zdi, da najboljše označuje položaj, v kakršnem smo se Slovenci znašli, kadar je bilo govora o Vietnamu in ameriški agresiji v tej deželi. Hočem reči, da so se vse oblike naše uradne in dovolj proklamirane obsodbe ameriškega divjanja v Vietnamu dogajale tudi v območju vesti, da je bila naša vest tista, ki jo je bilo zaslediti tako v izjavah političnih voditeljev, ki so obsojali kapitalistično državo, ki surovo in samovoljno duši narodnoosvobodilni boj, kot tudi v čustvenih zapisih, nastalih iz osebne pretresenosti nad tragedijo naroda. Če ob tem ne pozabimo še člankov, ki so s sociološko znanstveno mislijo iska-

na nebu prikazen device Marije ali v Jezeru Loch Ness slovito pošast.

Toda danes nimamo nobene pravice več, da bi se izgovarjali na presenečenja. Naša edina dolžnost je, da gledamo stvari takšne kot so, v očeh vietnamskih otrok v zakloniščih ali v požganih vaseh, v očeh od napalima iznakaženih žena, v očeh pohabljenih starcev in stark.

Ostati človeško bitje v teh nečloveških razmerah, ki vladajo v Vietnamu, je že zmaga nad barbarizmom zavojevalcev. Toda če postanejo ljudje v svojem boju bolj popolni in bolj odgovorni, je to njihova zmaga nad vsemi sovražniki.

Te podobe nam zapovedujejo, da se moramo zaradi njih nepreklicno odločiti.

Nepremagljivost in neukrotljivost Vietnama je naša poslednja svoboda... (Prev. D. P.)

II v vietnamskem morišču odgovore na temeljne dileme sodobnega sveta, številnih prevodov tujih mislecev, publicistov in umetnikov, spremljanja dela Mednarodnega sodišča, izjav, da je Vietnam vest človeštva, pesmi, kot je Zlobčeva, in ne nazadnje mnogih solidarnostnih akcij in zborovanj, kjer se je politična beseda najočitneje mešala s čustvom, se pravi, s sklicevanjem na našo vest, vidimo, da se je naša vest po začetni mlačnosti močno zavzela in jasno opredelila do vojne v Vietnamu, za katero pravi uvodnik v omenjeno številko Sodobnosti, da je »v svoji socialnozgodovinski dimenziji ena temeljnih in integralnih resnic našega sveta«.

Vendar: naša vest je v vietnamski vojni videla tudi upanje. Upanje, temelječe na veri, da bo vietnamsko ljudstvo doseglo neodvisnost, še več, da bo s tem znova potrdilo pot vseh zatiranih ljudstev k boljšemu življenju, saj, kot pravi citirani uvodnik, vietnamsko ljudstvo »krvavi in umira tudi za samostojnost in svobodo vsega človeštva«. Hkrati je solidarnost z borci Vietkonga tudi naša intimna obveza, dediščina, saj ima boj vietnamskih gverilcev »mnogo ne samo zunanjih, temveč tudi bistvenih podobnosti« z našo situacijo v drugi svetovni vojni, še več: »Naše opredeljevanje do Vietnama ni nič drugega kot opredeljevanje do svoje lastne slovenske zgodovinske situacije«, je napisal R. Rizman, ko v eni svojih tež govori o totalni vojni, ki zajema tudi nasilno destrukcijo kulture, še posebej njena glavna elementa: jezik in narodne običaje, in ob tem opominja na sistematično germanizacijo Slovencev v ne tako davni preteklosti.

Vidimo torej, da se naša vest ob vojni v Vietnamu kaže hkrati kot elementarna reakcija na grozotne zločine in kot politična opredelitev (gre za boj med kapitalizmom in svobodoljubnim narodom), da izvira tudi iz spominov na slovensko žalostno in slavno (primerjaj Borovo in Zlobčevo pesem v omenjeni številki Sodobnosti) preteklost, in končno, da nosi s sabo tudi trdno upanje v zmago tistega, za katerega se opredeljujemo, da ima naše ravnanje določeno »uravnano« in »perspektivo«.

Zakaj to naštevaje in poskus orisa položaja, zakaj toliko poudarjam našo vest in njeno reakcijo na vojno v Vietnamu? Izključno zato, ker sem se že ničkolikokrat zamislil, kako je pravzaprav s to našo vestjo zdaj, ko je postavljena pred drugo, zanjo najbrž še težjo preizkušnjo: Biafro. Kje so vzroki, da naša uradna in intimna vest molčita? Vzrokov za reakiranje, za domala enako reagiranje na tragedijo te dežele je ogromno: pleme Ibo se je odločilo za samostojnost, zvezna nigerijska vlada mu pravice do samoodločanja ne prizna in ga skuša pokoriti ali pa uničiti. Spet gre za totalno vojno, za genocid. Da številke, ki bi že same zase, ne glede na politične simpatije, morale izzvati reakcijo naše vesti, niso majhne, pove dejstvo, da je prav v času, ko je izšla Vietnamu posvečena številka Sodobnosti, objavilo Delo podatke, da je število mrtvih v Biafri preseglo vietnamskega. Suho računarska, a zgovorna primerjava človeških smrti! Nedolgo zatem sporočilo, da umre zaradi lakote v Biafri dnevno šest tisoč ljudi. Potem smo prebrali skopo in nekomentirano sporočilo o tem, da je poveljnik zvezne nigerijske vojske izjavil, da bi pleme Ibo pokoril (beri: pomoril) najkasneje v treh tednih. In tako dalje. Skoraj popolni molk slovenskega časopisja o vojni v Biafri, skromni prevodi iz tujega tiska, predvsem pa popolno ignoriranje bojnega polja umiranja črnih ljudi s strani naših političnih voditeljev varuje javnost pred morebitnim neprijetnim občutjem vesti. So smrti, ki gredo v milijone, je genocid, je odrekanje pravice do samoodločbe naroda (v tem primeru plemena) — slovenska javnost, slovenska vest molčita.

Ko razmišljam o vzroku te hitre in vse prej kot pričakovane metamorfoze slovenske vesti, o njenem nenadnem molku, se domislim dveh možnosti zanj. Ali je goreča, iskrena in zagnana reakcija na vietnamsko vojno spoznala, da ni dosegla tistega, kar je želela, in se je zdaj utrujena in zagrenjena umaknila, ker domneva, da tudi morebitna nova akcija ne bo imela večjega učinka? Ta možnost ni dovolj verjetna, saj je svetovno mnenje, katerega del je tudi slovenska javnost, gotovo pripomoglo k ustavitvi bombardiranja in k začetku mirovnih pogajanj, pa tudi v primeru, če tega ne bi dosegla, se je zdelo, da je bila naša vest vendarle takega značaja, da ni pripravljena samo na eno akcijo in bi jo torej prvi neuspeh razorožil, da bi se zaradi njega odrekla novim opredeljevanjem. Druga možnost je usodnejša: Biafra za nas ni zanimiva, in to iz vzroka, ker v gomilah trupel ne moremo razbrati nobene naravnosti, ker ne vemo, v kaj bodočega, drugačnega lahko upamo, če tej ali oni strani postavimo ob stran našo vest. Na kratko: ne vemo, kdo je grd in kdo lep, ker ni očitnega konflikta med dvema družbenima sistemoma, ker se morija v Biafri ne odigrava v sklopu tistega, čemur pravimo »blokovski interesi« saj imajo zvezne čete, za primer, angleške strojnice in sovjetska letala. Svet, ki ga gledamo, kako žrtvuje svojim interesom milijone življenj, se nam ne kaže v ostrih obrisih doslej privajene delitve na vzhod in zahod, obrisi se prelivajo, interesi niso jasni, nobena ideologija nas ne obvezuje k solidarnosti — naša vest molči, je prezrta. Mirno soglašamo s svetovnim molkom, z ignoriranjem grozovitih pokolov in se po vsej verjetnosti strinjamo z nedavno Wilsonovo izjavo, da je »ta vojna v prvi vrsti nigerijski, zatem pa afriški problem«, izjavo, ki bi jo v drugačnih okoliščinah silovito napadli in razgalili kot lažno.

Če pristanem, da je druga možnost tista, ki je verjetnejša, in dejstva žal govori za to, potem ne ostane drugega, kot da ugotovim, da naša vest ni samo nestalna, spremeljiva, celo kupljiva, ampak da, če jo ne animirajo več ideološke pobude, če ne razbere očitnih interesov svojega angažmaja, preneha obstajati, izgine. Zato najbrž Slovenci pesmi o Biafri še nimamo in je tudi ne bomo imeli in lahko samo v že citiranem Zlobčevem ciklu zamenjamo besedo Vietnam z besedo Biafra, da bi videli, kako sta si situaciji podobni, naša reakcija pa različna: »Biafra, / s soncem, ki na svoji poti / že ne more več prešteti / tvojih vsakodnevnih smrti. / Daljna Biafra, / ki nas žalost tvojih nepreštetih smrti / že več ne doseže / v toplo varnost našega udobja.«

Ampak ko to storimo, moramo vedeti, da s tem še zdaleč nismo storili istega.

Aleš Berger

KMEČKA TRIBUNA

MODERNA ZGODOVINA SLOVENSKEGA KMETA

Zadnji čas so se v ljubljanskem študentskem gibanju sprožile mnoge pobude in zahteve po tem, da socialistična družba bolj dosledno in socialistično opredeli svoj odnos do kmečkega sloja. Menimo, da je potrebno v sedanjem demokratičnem trenutku znova spregovoriti o pretekli in sedanji perspektivi kmečkega človeka in najrazličnejših »razrednih« dvomih o njem v naši teoriji in praksi ter o tem, da ni »prisoten« v sedanjem političnem sistemu in političnem združevanju. Odločili smo se, da posvetimo del Tribune tej problematiki.

VLADIMIR DEDIJER

Tudi peti kongres nas ni rešil vseh zablod in dogmatizma. Sprejeta je bila parola, ne toliko v besedah, kolikor v praksi, da bomo z dejanji demantirali obtožbe, in zato smo v drugi polovici leta 1948 in v dobrem delu leta 1949 to dokazovali tako, da smo predvsem v gospodarstvu jemali prav nekatere sovjetske vzore, kakor na primer pospešeno in, pri moji veri, tudi prisilno kolektivizacijo zemlje in podobno... takšna praksa pa nas je samo oddaljevala od množic... (Delo, 28. 12. 1968).

JOŽE LEVSTIK

Profesor Biotehniške fakultete

Za enkrat moramo počakati z dolgoročnimi in dragimi investicijami pri velikih novih melioracijskih delih, ki bodo povečala proizvodnjo šele v daljni bodočnosti. Hitrih rezultatov... ne moremo doseči s koncentriranjem ogromnih investicij v kmetijstvo ravninskih predelov. To je preozka fronta. Po mojem je možno doseči največje in najhitreje rezultate z relativno majhno intervencijo družbenih sredstev, če bomo z njimi mobilizirali kar največ naših kmetijskih proizvajalcev... od državnih posestev, zadrug pa do vseh individualnih kmetov, preko splošnih kmetijskih zadrug v vseh kmetijskih predelih...

Ne smemo sektašiti ne v levo ne v desno. Napak je danes videti samo ozki socialistični sektor, kot bi bilo nepravilno videti samo proizvajalne možnosti individualnih kmetov. Potrebno je, da s stalnimi analizami v danih ekonomskih pogojih ugotovljamo pravilno pot in prave ukrepe za naše akcije v kmetijstvu: pri investicijah, kreditiranju, obdavčenju, dajanju regresov in stimuliranju agrarne proizvodnje. Pogoj, da dosežemo boljše rezultate v kmetijstvu je, da konsolidiramo in stabiliziramo pojme v naši agrarni politiki. Tako bi dobili jasnejšo perspektivo vsi kmetijski proizvajalci od državnih posestev pa vse do individualnih kmečkih gospodarstev. (Razprava v zvezni skupščini 6. 12. 1956).

VLADO KOZAK

Zgodilo se je — komaj nekaj let bo tega — da je prišel kmet iz tolminskih grap nakupovat nov plug v Ljubljano. Dobil ga ni ne v Novi Gorici, ne v Koprju, ne v Postojni. Šele v Ljubljani mu je trgovec zaupno povedal, da pluge imajo, da pa jih zasebnim kmetom ne smejo prodajati. To je bila ena izmed takih ovir, ki so težile kmečkemu človeku življenje in delo tudi po vojni. In če bi kdo le malo mislil z naravno pametjo, bi moral sprevideti, da tisti plug v tolminskih grapah ni predstavljal nikakršne nevarnosti za socializem in se z njegovo pomočjo ne bi rodil noben nov kapitalizem. Naj navedem še hujši primer, ki še bolj označuje to miselnost! Moj prijatelj, sedaj že pokojni, bivši kmetijski minister Janez Hribar mi je pripovedoval, da je nekdo, ki je imel takrat v kmetijski politiki pri nas precejšnjo besedo, javno dejal, da je kosilnica v rokah zasebnega kmeta mitraljez, s katerim strelja na socializem. Če bi bilo to res, potem naj bi ostala Slovenija kar nepokošana, namesto pravih krav pa bi se pasle po slovenski zemlji naše domače »svete krave«, to so tisti birokrati, ki so preprečevali, da bi kmet oral naše njive in kosil naše travnike. Bilo mi je, kakor da gledam slike iz indijskih mest, kjer se svete krave vlegajo sredi ceste, zapro ves promet in razvoj, pa jih zaradi njihove starosti ne sme nihče pregnati... (Kmečki Glas, 30. 5. 1968).

JANEZ PEROVŠEK

Prav gotovo sta bili naša teorija in praksa precej obremenjeni s sovjetskim vzorom reševanja kmečkega in agrarnega vprašanja. V obdobju velikega gibanja za kmetijsko delovno združništvo je bilo omenjeno posnemanje še posebno očitno. Vprašanje je, ali je dokazovati Sovjetom zvestobo socializmu, kot opisuje stvar Dedijer, ali pa je bilo pomembnejše za par-

tijo, da vse napredne sile angažira v težkem delu in tako prepreči razcep preko razprav. Vsekakor je res, da je uspelo v veliki meri prav s to težko akcijo za držati enotnost Jugoslavije.

Seveda je velika škoda, ker smo zato presekali proces organskega razvoja slonečega na demokratičnem gibanju kmečkih delovnih množic v zadrugnih organizacijskih oblikah, ki naši deželi niso bile tuje. Zadrugno gibanje bi se lahko zračalo z novimi kvalitetai družbenih odnosov — pridobljenimi med narodnoosvobodilnim bojem. Kardeljev koncept iz leta 1947 je v bistvu prav to predvideval. Toda resolucija informbiroja je spremenila marsikateri načrt, željo in vero.

Obdobje delovnih zadrug pa ni trajalo več kot 3 leta, nato je sledilo 6 let splošnih kmetijskih zadrug ter pospeševanja kmetijstva, ko so se liberalno lahko izkoriščale kakršnekoli izkušnje in ideje. Stiki s kmetom so se povsem obnovili in postali nadvse pristni. Demokratičnost odnosov v samih zadrugah je zelo napredovala. Rezultati dela so bili očitni, dinamika celotnega napredka pa vendarle šibka.

Potem je prišlo do obdobja družbenih kmetijskih posestev in agrokombinotov, ko so hoteli zagotoviti vsaj zametek take agrarne kvalitete, ki bi lahko tekmovala z modernimi velikimi posestvi v drugih deželah. Moč takih posestev in kombinotov je v primerjavi z zaostalim kmetijstvom v Jugoslaviji oziroma v Sloveniji še zmeraj znatno manjša kot v sosednji Italiji, štirikrat manjša kot v Franciji itd. Toda tudi splošno družbeno ekonomsko stanje je v podobnih odnosih — ti pojavi pa so v nekakšni medsebojni odvisnosti.

Niso potrebne dileme o tem, ali naj se zagotovi kmečkemu sloju enakopravno vključevanje v demokratični sistem samoupravljanja ali ne. To ni stvar kakega demokratičnega trenutka, temveč potreba razvoja naše družbe, potem ko smo prebrodili toliko preizkušenj in pustili dozorevati teorijo in prakso ob žrtvovanju dragocenih ljudi in sredstev. Prisotnost kmečkega sloja v političnem sistemu in političnem združevanju res ne ogroža socialističnega družbenega sistema. Pri tem pa moramo podčrtati, da mora biti prisoten resnično delovni kmet, ne pa da delovnega kmeta zastopa kmetijski strokovnjak, duhovnik, obrtnik, učitelj ali kdo drugi. Kajti prebivalstvo na vasi res šteje 40 odstotkov, toda tudi tam nastajajo deformacije in degradacije socialistične družbe, vendar je ne degradirajo in deformirajo delovni kmetje, ampak so za to odgovorni drugi.

Poleg moramo upoštevati, da kmečko vprašanje ni v vseh vaseh enako pereče. Nekaj drugega je vas na kranjski ravnini, Sorškem polju, Savinjski dolini in v okolici večjih mest, nekaj drugega pa v veliki oddaljenosti od mestnih središč, v hribih. Tu so potrebne študije in diferencirani ukrepi.

Relativna gospodarska zaostalost Slovenije, posebno pa Jugoslavije, daje kmečkemu sloju kar dobre perspektive. Pri tem moramo vendarle opozoriti, da sedanjega ritma gospodarskega razvoja ne smemo preveč primerjati s preteklostjo. V našem pismu vprašanja razvoja samega gospodarstva in kmetijstva niti niste postavili, čeprav je od tega razvoja neposredno odvisen tudi položaj in perspektiva kmečkega sloja. Menda bi bilo prav naglasiti, da bi se tudi ta razvoj stalno obravnaval skupaj s kmeti, tako da bi se čutilo njihovo delo kot del skupnih prizadevanj v splošnem razrastu gospodarstva.

Vsega odobravanja je vredna zavzetost študentov pri reševanju opisanih vprašanj, toda temeljita in pravilna rešitev bo tista, ki bo izšla iz dogovora med kmeti in odločujočimi faktorji. Brez udeležbe samih kmetov v teh razpravah in sklepanju bi napravili spet usodno napako, ne glede na to, da obstoji dobra namera — pomagati jim.

Prof. RUDOLF TURK

Socializem in znanost bi si morala biti kot brat in sestra. To pa ne velja samo za strokovnjake, temveč tudi za politike. Zavedati se moramo, da vse ekonomske odločitve v socializmu niso samo ekonomske, ampak tudi politične in vsaka politična tudi družbeno ekonomska. Če se tega ne bomo zavedali, bomo nujno spet delali napake. Tako nastale napake se objektivizirajo (nepravilna alokacija sredstev) in postanejo sestavni del naših odločitev, kar nujno vodi k nepravilnim odločitvam, navidezno optimalnim, pa četudi so se izračunane na osnovi najbolj kompli-

ciranih formul in z najsodobnejšimi računskimi stroji. Te rešitve imajo samo videz optimalne rešitve, saj so rezultat določene koeksistence, ki vsebuje tudi objektivizirane napake.

Naloga znanosti je prav v tem, da poteka proces objektiviziranja s čim manjšim vključevanjem napak. Ne glede na vse to pa obstaja še vedno nevarnost, da bomo nehote napake vključevali, zlasti na tako kompliciranem področju, kot je kmetijstvo. Za preprečevanje te nevarnosti je potreben pravilen odnos do znanosti, šolstva, inštitutov ter za vse to potrebna materialna sredstva.

Neurejena evidenca in brezsmiselno grupiranje podatkov vodi k neučinkovitim ekonomskim analizam in s tem tudi k nepravilnim ukrepom.

Na vsakem kmetijskem gospodarstvu lahko zasledimo pomanjkljivosti in to tako z vidika optimalizacije posameznih tehnoloških procesov kot obrata kot celote. Zato se ni čuditi, da se še vedno srečujemo z osnovnimi napakami. Na primer zakasnela setev pšenice, prepozna dozorev koruze, prevelika poraba koncentratov, neučinkovita borba proti rastlinskim boleznim in drugo. Skratka, srečujemo se s celo vrsto organizacijskih protislovij, ki imajo svoj izraz v stalnem spreminjanju organizacijskih oblik, spreminjanju tehnologij in namenskih funkcij. Tako na primer določeno kmetijsko gospodarstvo danes gradi silos, že čez nekaj mesecev pa zanika njegov pomen, podobno je z neadekvatno izgradnjo mlekarne, pitališča, z mehanizacijo, z neracionalno uporabo umetnih gnojil itd.

Vsak uvoz kmetijskih proizvodov, ki je posledica neracionalnega izkoriščanja domačih kapacitet nujno zmanjšuje efekt celotnega družbenega dela; posebno v primeru, ko ni dosežena polna zaposlitev celotnega prebivalstva in niso izkoriščene vse proizvodne možnosti.

Drugače moramo začeti usmerjati našo politiko in naše ukrepe na relacijah družba-človek, človek-človek in človek-sredstva, postaviti pravilne cilje, poiskati najboljše rešitve in potem zagotoviti realizacijo vsega tega, skratka optimalizirati procese na liniji dinamičnih ravnotežij. To pa vse zahteva premišljanje in šele potem spreminjanje, ne pa, da se na podlagi majhnih procesov, ki dostikrat nimajo nič skupnega z zakonitostmi, že vznemirjamo in iščemo rešitve, osnove — to je človeka kot nosilca aktivnosti — pa zamenjamo.

Idejo samoupravljanja moramo prenesti tudi na našo vas. Pri posamezniku moramo vzbuditi občutek gotovosti ter formirati tak prostor, v katerem bodo odločitve posameznikov ležale na liniji ekspanzije socializma, takega socializma, kot ga hočemo in ki naj bi bil svetelnik napredka ne samo tukaj, ampak vsepovsod. (Odkomki iz raznih javnih razprav).

JOŽE SPANRING

Docent Biotehniške fakultete

V času Marije Terezije so hišo, v kateri je sedaj več inštitutov biotehniške fakultete, namenili za finančno direkcijo. Ko so videli, da financarji niso mogli iz ljudstva načrtati dovolj sredstev, so jo namenili geodetski upravi. Ta naj za čim učinkovitejše obdavčenje vso zemljo premeri. Ko tudi to ni uspelo, so hišo prepustili semeniščnikom. Morda bodo oni uspeli prepričati naše ljudstvo, naj da cesarju, kar je cesarjevega. Kljub vsem tem naporom pa davka ni bilo dovolj, ker zemlja ni rodila. No, da bi to »majhno« pomanjkljivost odpravili, smo v to hišo po osvoboditvi postavili agronomsko fakulteto. Toda v takih razmerah tudi to ne more biti učinkovito. Na področju poljedelstva in žlahtnenja poljščin, na katerem dela na zagrebški fakulteti 47 ljudi, jih dela pri nas le sedem.

Če izvezamo žlahtnenje krompirja, koruze, detelje in hmeljskih sadik, danes v Sloveniji praktično nihče ničesar ne požlahtnjuje. Ta dejavnost je bila nekoč pri nas dosti bolj razvita, o tem nam pričajo naše številne odlične domače sorte vrtnin.

Lastno raziskovalno delo in lastno žlahtnenje zamenjamo, pri uvažanju tujega intelektualnega dela pa delamo napake: uvažamo nove sorte, uporabljamo pa staro agrotehniko, ali pa uvažamo novo agrotehniko pri starih ekstenzivnih sortah. Večkrat prenašamo sodobno agrotehniko iz neanalognih področij; podobno je neprimerno uvažanje premalo prilagojenih sort. Po vsem svetu vedo, da je zlasti biološko ekološki del raziskav tako specifičen, da tega ni mogoče kopirati ali uvažati, vsaka dežela mora imeti lastne raziskovalce.

Fakultetni laboratorij za introdukcijo je edini te vrste v Sloveniji. Že več kot deset let je v gradu iz Valvazorjevih časov. Z razbitimi sipami in brez opreme ni zato, ker ne bi vedeli, kakšen naj bo tak laboratorij, saj smo jih videli že veliko. V takih razmerah dajati zanesljive, znanstveno utemeljene in praktično preverjene odgovore je utopija. Tem in drugim pomanjkljivostim botruje neizprosna zakonitost družbenih odločitev, osebe in zavodi, ki imajo v rokah platno in škarje, ki pretehtajo, kako naj se razdeli družbeni proizvod.

Kmetijsko proizvodnjo organiziramo pri nas preveč stihijsko. Ni pravilne povezave in delitve dela med agronomi, ekonomisti, pravniki in drugimi neposrednimi delavci. Težko je sprejemati strokovno utemeljene odločitve, če nimamo nekaterih najosnovnejših podatkov niti o lastni proizvodnji. Čeprav slavi vrsta posestev že dvajsetletnico, imajo podatke le za nekaj let nazaj, pa še ti so pomanjkljivi. Aktiven agronom je lahko strokovno informiran le z ustreznim dokumentacijskim sistemom, ki ga mora sam pomagati izgraditi. Ker se v praksi tega dovolj ne zavedajo, lebdijo zametek naše dokumentacijske službe še vedno v zraku.

Gospodarjenje z zemljo je večinoma kratkovidno. Proizvodni načrt je toliko časa neustrezen, dokler ne razpolagamo z lastnimi avtentičnimi pokazatelji. To pa nujno zahteva analitično evidenco.

SKUPINA KMETOV IZ OKOLICE PTUJA

Leta 1941 ob vključevanju v OF ni nihče spraševal, ali si velik, srednji ali mali kmet. Takrat, ko je bilo treba dati, kar so borci potrebovali, to ni bilo važno. Kmetje so dajali partizanski vojski hrano in zatočišča. Tudi h graditvi po osvoboditvi so naši kmetje zelo veliko prispevali. Kmetom je bilo rečeno: najprej moramo zgraditi težko in potem lahko industrijo, nato pa pridete v graditvi na vrsto kmetje in kmetijske organizacije. Kmetijstvo je začelo propadati, ko kmetje niso hoteli sprejeti nasilne kolektivizacije po vzhodnem vzoru.

Ko je pri kreditiranju prišlo na vrsto tudi kmetijstvo, so v Srbiji splošne kmetijske zadruge poleg obnove na združnih ekonomijah obnavljale nasade ter uvajale tehnične izboljšave tudi na zemlji svojih članov. V Sloveniji pa smo vsa sredstva vlagali v graditev velikih farm. Sole so otroke navajale in pripravljale za odhod v mesto. Stare, a še uporabne traktorje pa smo raje z varilnimi aparati razrezali, kot da bi jih prepustili zasebnim kmetom.

Veliko škode smo na podeželju napravili tudi pred kakimi desetimi leti, ko smo si pospešeno prizadevali socializirati vas. Z reorganizacijami in združenji smo kmetom odvzeli delovna sredstva, ki so si jih prištedili kot člani zadrug. Z novimi občinami smo vse centralizirali v mesta, tja so otekala finančna sredstva, vse je postalo podeželskim ljudem odtujeno. To je večalo nezaupanje, kmetje so se počutili kot zapostavljena skupina državljanov.

IVO VAJGL

Krilitica, da so temelji naše kmetijske politike od nekdanj danes vsakomur jasni, me spominja na pravljico o cesarjevi novi obleki — komur ti temelji niso jasni, boljše da molči...

Koliko knjig imamo pri nas, koliko ljudi se pri nas ukvarja z agrarno politiko na znanstvenem nivoju? Zaradi tega lahko prihaja do birokratske prakse, da se proglašajo za znanstveno delo tisto delo, ki nima niti teh pretenzij niti kvalitete. Ločevanje politike od znanosti... vzdržuje birokratski sloj posrednikov in ti posredniki imajo možnosti in mi jim te možnosti omogočamo, da s kavno žličko uvajajo znanost v vsakdanjo politiko. To ločevanje kmetijske politike od kmetijske znanosti vzdržuje in omogoča popolnoma pragmatična stališča v naši znanosti in politiki, ko nekateri proglašajo za znanost tisto, kar ustreza njihovim trenutnim političnim interesom in svojo resnico za obče veljavno resnico... (Razparav v komisiji VI. kongresa SZDL Slovenije aprila 1966)

KMETIJSKO ŠOLSTVO, ZNANOST, POSPEŠEVALNA SLUŽBA

JOŽE SPANRING

docent Biotehnične fakultete

Večkrat razpravljamo, ali je naša kmetijska politika pravilna ali ne. Ali smo za privatnega kmeta ali proti njemu. Zdi se nam samoumevno, da vsak proiz-

vajalec sam izdelava in ponudi svoj izdelek, le pri proizvajalcu kmetijskih pridelkov smo v dilemi. Zakaj? Nismo še doumeli, da sta si v nasprotju individualna in organizirana raba zemlje le tedaj, če je to v nasprotju z zakonitostmi ekonomike in dosegljivimi tehničnimi možnostmi.

Ne normalno je, da se drobnemu proizvajalcu splača saditi koruzo na njivici 5 — 10 arov. Če to dela, je temu vzrok, da se koruze ne more dobiti na cenejši način, ker veleproizvodnja še ni dovolj racionalna in poceni. Prav tako je nenormalno, če se začno veliki obrati ukvarjati s fino, občutljivo proizvodnjo na prevelikih površinah, ko nimajo primernih možnosti za pravočasno oskrbovanje in spravilo. Z drugo besedo, individualna raba zemlje bo potekala vzporedno z družbeno organizirano še sto let, tako kot v tehnično najvišje razvitih državah na vzhodu in zahodu zato, ker se ena ukvarja z eno vrsto pridobivanja dobrin, druga z drugo Pridobivanje hibridnega semena nekaterih vrst rastlin je možno le z izredno zamudnim individualnim ročnim delom. Zato stane en gram takega semena petunij več kot en gram platine. Podobnih kmetijskih pridelkov, ki zahtevajo veliko ročne dela in časa in malo sredstev je nešteto, pri nas bi jih šlo v promet dvesto do tristo. Namesto, da izdajamo devizna sredstva za uvoz drog, semen, sadik, raznih finih vrtnin in okrasnih rastlin, bi lahko zrastle te milijarde pri nas na relativno majhnem kmetijskem prostoru. V Jugoslavijo smo lani uvozili preko tisoč ton semena krmnih rastlin v vrednosti preko 5 milijonov Ndin, semena vrtnin pa preko šeststo ton v vrednosti preko štiri in pol milijona novih dinarjev. To seme bi lahko razmnožili doma, na posestvih kmetov, ki imajo ustrezne majhne površine.

DR. TATJANA ŠTUPICA Biotehnična fakulteta

Vprašanje raziskovalnega dela v kmetijstvu moramo gledati kompleksno. Po značaju dela se sicer raziskovalno delo deli v fundamentalno raziskovalno delo in aplikativno raziskovalno delo. Ne moremo pa ga nikakor deliti pri končnem efektu raziskovalnih funkcij. Ena smer dela drugo dopolnjuje, oziroma ji daje njen praktičen pomen.

Vse prepogosto pa se poudarja pomen ene ali druge skupine dela v veliko škodo celotnega raziskovalnega dela. Tak način dela pa je polovičarski in slab, ker zavaja na neprava pota.

Raziskovalno delo mora pomagati pri napredku in delu v kmetijstvu. Pravilna organizacija in pojmovanje pa sta pogoj za uspeh dela.

Znanstveno delo in dosežki znanstvenega dela bodo našli svoje pravo mesto šele pri pravilni organizaciji kmetijske strokovne službe. Te pa si brez organizirane mreže strokovnjakov na terenu ne da zamisliti. Samo občasna pomoč višjih kmetijskih organizacij strokovno skoraj nešolanemu kmetu pridelovalcu ne more biti uspešna. V tej zvezi pa se nam odpirajo nekatera nova vprašanja:

- 1) način organizacije kmetov — pridelovalcev;
- 2) povezava kmetijskega strokovnjaka s kmetom pridelovalcem in z višjimi kmetijskimi strokovnimi ustanovami,
- 3) strokovna usposobljenost kmetov.

Za kmete danes še nimamo dovolj primernih šol, kljub temu da je zanimanje zelo veliko. Današnje kmetijsko šolstvo bi se moralo glede na stopnje izdelave dela nekoliko spremeniti. Istočasno opozarjam tudi na potrebo po kmetijskih gospodarskih šolah. Za žensko kmečko mladino ni šol, ki bi ji dajale priliko, seznaniti se z načini pravilne prehrane, ureditvi doma, okolice ipd. Po obveznem šolanju, ki ga pri sedanjem programu uspešno končajo ali pa tudi ne, ostaja ta del kmečke mladine za življenjske naloge nepripravljen.

Kako naj si predstavljamo kmetijski turizem, če ni za to osnovnih pogojev?

Veliko revščine izvira mnogokrat iz neznanja. Znanje pa mora prodreti do slehernega. Koncentracija znanja in izoliranost sta namenjeni le samemu sebi.

DR. ZDRAVKO MLINAR

prof. Visoke šole za sociologijo,
politične vede in novinarstvo

Problemi kmetijstva so že po prvi svetovni vojni privedli do obsežnega sociološkega raziskovanja v številnih industrijsko razvitih državah. Pri nas pa moramo ugotoviti, da 40 let kasneje še vedno rešujemo problematiko kmetov in kmetijstva bolj na osnovi različnih domnev, nepreverjenih sodb in predsodkov, kot pa na osnovi temeljitega poznavanja dejanskega stanja in potreb in objektivnih težav razvoja. Pogosto se v kmetijski politiki opiramo na neke splošne ideološke postulate, ne glede na to, koliko leti ustrezajo našim konkretnim razmeram. Znanost in znanstveno raziskovanje pa kljub načelnim deklaracijam o njeni vlogi ostaja povsem obrobna pomena pri usmerjanju družbenih sprememb na podeželju.

V zvezi s kmetijstvom verjetno lahko upravičeno trdimo, da je bolj kot katerakoli druga panoga gospodarstva podvržena različnim neekonomskim kriterijem. V Jugoslaviji gre pri tem zlasti za dve vrsti

družbenih vrednot in norm. Na eni strani se pojavljajo tradicionalne norme kmečke vasi, ki večkrat pridejo v navzkrižje z zahtevami modernizacije kmetijstva (npr. ko gre za sprejemanje raznih inovacij v kmetijski proizvodnji, ki jih konservativno orientirani, zlasti starejši kmečki gospodarji niso — takoj — pripravljene sprejeti oz. uvajati na svojih posestvih). Na drugi strani pa gre za številne ideološke ocene o privatnem kmetu in o nevarnosti razredne diferenciacije in izkoriščanja na vasi, kar spet odločilno posega in determinira stanje našega kmetijstva.

Eno in drugo ima ogromne materialne efekte in direktno prizadeva življenje skoraj polovice prebivalstva Jugoslavije. Zato je nujno da kmetijska politika temelji na znanstvenih analizah in na natančnem poznavanju dejanskega stanja, ne pa na splošnih smereh ali subjektivizmu.

MARTIN MASTNAK dipl. ing. agr., direktor Kmetijskega inštituta Slovenije

Neurejeno tržišče je ena glavnih ovir napredku kmetijstva. V menjavo med mestom in vasjo posegata vse hitreje in neizogibno trgovina in živilska industrija. Seveda veletrgovina, opremljena s skladišči, hladilnicami, napravami za sortiranje in pakiranje blaga in močna živilska industrija s tehnološko sodobno in specializirano masovno proizvodnjo. Ob takšnih naložbah trgovine in živilske industrije mora biti pot od proizvodnje kmetijskih pridelkov, od njihove priprave in predelave do prodaje na tržišču usklajena po količini, kakovosti in času. Enostavneje povedano: kmetijski proizvajalec mora vedeti kaj, koliko, kdaj in po kakšni ceni ter za koga prideluje; vse to velja tudi za trgovino in živilsko industrijo.

V sklenjenem obtoku se uveljavlja zakon ponudbe in povpraševanja, realizirajo napor za pocenitev in kakovostno izboljšanje pridelka v naravni, prirejeni in predelani obliki. Iz obtoka se izločajo in propadajo manj sposobni, namesto njih pa vanj vstopajo in prosperirajo bolj sposobni partnerji življenjsko povezanih strok — kmetijstva, trgovine in živilske industrije. Tako potekajo stvari v kapitalističnem svetu, kjer je vertikalna integracija vseh treh strok obvladala tržišče pri večini proizvodov — seveda specializirana po posameznih proizvodih ali njihovih skupinah — in se z nadaljno koncentracijo nenehno tehnično in komercialno izpopolnjuje. Vertikalno integracijo je izpeljal finančni kapital najčešče preko supermarketov, v nekaterih primerih preko živilske industrije, v deželah z razvitim združništvom, ki zajema vse tri dejavnosti, pa ponekod same zadržne organizacije.

Pri nas delujejo vse tri stroke dokaj ločeno, vsaka v svojih interesih. Tu in tam smo jih povezali v obliki kmetijsko industrijskih kombinatov. Ta oblika, t. j. pravna fuzija partnerjev, je čisto preveč toga in zaradi več ali manj raznovrstne proizvodnje individualnih in družbenih kmetijskih proizvajalcev v navzkrižju s principom specializirane dejavnosti vertikalno povezanih partnerjev. Mnogo primernejše bi bilo pogodbeno sodelovanje partnerjev vseh treh strok. Vprašujemo, kaj storiti, da pogodba o poslovnem sodelovanju, čeprav dolgoročna, ne bo le deklaracija brez učinkovite prisile v materialnih obveznostih. Verjetno bi bil prvi korak k zboljšanju skupno načrtno investiranje kmetijstva, trgovine in živilske industrije v modernizacijo in razširitev proizvodnih kapacitet vseh treh strok. Vzpodbuval bi ga lahko z družbenimi sredstvi, spričo njihovega usihanja seveda le skromno, bolj učinkovito pa z bančnimi sredstvi, če bi poslovne banke opravljale vlogo preudarnega kreditorja, prostega lokalnih težav in interesov. Tako pa...

Klavnic imamo 130 in še gradimo nove. Program kaže, da bi bilo 5 do 6 sodobnih industrijskih klavnic za Slovenijo dovolj, čim se izpopolni hladilna veriga klavne industrije in trgovine. Razen klavnic v sklopu kmetijskih kombinatov se vse zanašajo na neopredeljeno jugoslovansko surovinsko zaledje, izkoriščajo trenutne težave živinorejcev in ne računajo, kaj bo prinesla prihodnost. Podobno posluje veletrgovina, ko se loteva oskrbe potrošnikov s pakiranim mesom. Škarje med odkupno in maloprodajno ceno mesa so kljub povečani ponudbi že nekaj let razprte, potrošnja pa stagnira.

Mlekarne so se zadovoljile z oskrbo potrošnikov s svežim mlekom, maslarstvo in sirarstvo mimogrede. Ne investirajo v nove obrate za predelavo mleka, čeprav živinorejci v mnogih krajih ne morejo prodati mleka.

Nepovezanost proizvajalcev in trgovcev vina je pri nas že tradicionalna. Že zgrajene sodobne kleti, ki zajemajo 2/3 pridelka, je niso ublažile. Gradnje sodobnih hladilnic za sadje se pravkar lotevamo razdeljeno po strokah in regijah. Predelave sadja v sokove nismo razvili, čeprav je surovine dovolj, ker je pač trenutno kokta ali podobna umetna pijača za posamezne investitorje zanimivejša.

Nemogoče je pričakovati, da si bo neakumulativno kmetijstvo samo zgradilo svojo živilsko industrijo ter grosistično in detajlistično trgovsko mrežo. Še modernizacije v lastni proizvodnji pri mehanizaciji, obnovi nasadov, izboljšanju črede, ureditvi gospodarskih poslopij, melioraciji zemljišč itd. ni kos.

V kmetijstvu smo nekako na razpotju. Časi pomanjkanja na tržišču so minili. Vemo, da bi kljub neugodni agrarni strukturi, ki jo lahko polagoma izboljšuje le razvoj drugih gospodarskih dejavnosti, lahko več in ceneje pridelali, premalo znan pa nam ostaja organizirani kupec naših pridelkov, čeprav je za njim vedno večja množica potrošnikov, ki želijo kupovati več kvalitetnejših in cenejših kmetijskih pridelkov,

RUDOLF TURK
profesor Biotehniške
fakultete

Sedanje oblike proizvodnega sodelovanja med socialističnim gospodarskim sektorjem in individualnim kmetijskim proizvajalcem, so pogosto z obeh strani spekulativnega značaja in v skrajni konsekvenci odtujujejo delovnega kmeta od njegovega resničnega delovnega mesta, tako pomembnega za družbo in celotno gospodarstvo. Ustrezne premike v zavesti delovnega kmeta lahko zagotovimo samo z jasno postavljenimi načeli medsebojnega sodelovanja. Procesa intenzifikacije, specializacije in mehanizacije lahko reguliramo samo na ta način, da bomo ustvarili pogoje za medsebojno enakopravno sodelovanje na osnovi interesov.

Sprašujem se, kako je mogoče, da smo zamenjali pri konkretni politiki na vasi osnovne misli o odnosih do delovnega kmeta, ki so jih formulirali že klasiki marksizma in katere lahko zasledimo v agrarni politiki celo v razvitih kapitalističnih deželah. Marksistični koristen pristop smo dogmatično ocenili za razrednega in s tem zagnali nekaj pozitivnega, kar se dogaja v svetu.

Danes ni utopija računati, koliko časa bi potrebovala raketa do meseca. Utopija je računati, koliko in katera umetna gnojila potrebuje določena njiva v Sloveniji, ker vemo, da ustreznih gnojil ne bomo mogli pravočasno nabaviti. Po vesti iz Dela 16. 3. 1969 KIK Pomurka ne dobiva niti minimalnih količin umetnih gnojil, zaradi česar nastaja velika gospodarska škoda. (Kdo bo odgovarjal za posledice?)

Odnosu našega delovnega kmeta do naše družbe se ni čuditi; tako kot se je v obdobju od leta 1945 do 1948 čutil koristnega in potrebnega člana naše družbe, s pripravljenostjo za sodelovanje, so leta prisilne kolektivizacije in obveznih odkupov (1948—1952) njegov odnos popolnoma spremenila.

VILKO ŠTERN
dipl. ing. agr., Kmetijski
inštitut Slovenije

Zivimo v dobi hitrega ekonomskega razvoja. Zato so tudi spremembe zelo hitre. Proizvodnja se povečuje. Tehnološke tehnične inovacije so povezane seveda tudi z vse večjim kapitalom. Nastajajo tudi večji premiki delovne sile in drugih resursov od ene k drugi gospodarski dejavnosti, od enega geografskega območja k drugemu. Spremembe nastajajo v odnosih med ekonomskimi sektorji, med regijami in deželami pa tudi med posamezniki.

Nemogoče je zato diskutirati o problemih kmetijstva danes, če ne upoštevamo sil, ki so delovale na dosedanj razvoju in bodo še delovale. In diskutirati ne moremo o bodoči vlogi kmetijstva, če ne poiščemo silnic, ki bodo perspektivno delovale. Predpostavim, da se bo narodni dohodek na prebivalca v bodočem dvajsetletnem obdobju podvojil (kar pomeni letno stopnjo povečanja 3,5 odstotka), delež kmetijstva v nacionalnem dohodku bo le za polovico sedanjega, ker se bo tudi aktivno kmečko prebivalstvo zmanjšalo za polovico. Proizvodnja in kmečkega prebivalca bo vsekar dva do trikrat večja kot sedaj in vlaganja gotovo 3 do 4 kratna od sedanjih.

To pomeni, da se bo morala poprečna velikost kmetijskih gospodarstev tudi povečati, a še bolj se bo moralo povečati njihovo gospodarjenje in poslovanje, če bodo hotela iti s časom. Kmetijstvo bo moralo postati intenzivnejše. Kmetijstvo bo pod stalinim in močnim pritiskom stalne racionalizacije, če hočemo, da bo uspešneje delalo in da dohodki kmečkih proizvajalcev ne bodo padli preveč pod pričakovane dohodke v ostalih gospodarskih dejavnostih.

Menim, da bomo v prihodnje imeli tri skupine kmečkih gospodarstev:

- taka, ki že danes niso sposobna in tudi v bodoče ne bodo življenjsko sposobna za svojo nadaljnjo in samostojni razvoj,
- taka, ki sedaj ne morejo smotno gospodariti, vendar imajo možnost, da v drugih pogojih gospodarijo smotno,
- taka gospodarstva, ki so že sedaj življenjsko sposobna in bodo taka ostala tudi v bodoče v določenih razmerah.

Kmečki gospodar bo moral postati bolj poslovno sposoben. Dobra ocenitev možnosti, ki jih bo nudila kmetijska proizvodnja v danih razmerah, zlasti še ob naraščanju vrednosti zemlje in drugih objektov (zgradbe, nasadi itd.), ki vsak dan zahtevajo več kapitala.

Odlčitve bodo v tem smislu izredno pomembne. V ta namen bo kmetijski proizvajalec potreboval tudi kvalitetno svetovalno službo s poznavanjem problematike, ne samo v proizvodno-tehničnem smislu, temveč še posebej v pogledu tržnosti, gospodarskega upravljanja, bančništva in podobno.

Ker imamo v slovenskem kmetijstvu kakih 190.000 kmečkih gospodarstev, do gospodarsko pravilno vodenje teh obratov izredno pomembno tudi s širšega družbenega vidika.

SLAVKO GLIHA
dipl. ing. agr., Kmetijski
inštitut Slovenije

Naše kmetijstvo ima mnogo družbene nadgradnje, hkrati pa je tudi brez nje. Naše kmetijstvo nima svojega vrhšca. Tako se dogaja, da strokovno in nestrokovno razpravljamo v raznih združenjih o posameznih ali kompleksnih vprašanjih, po vsem razpravljanju pa nič.

Naše kmetijstvo ima mnogo družbene nadgradnje, hkrati pa je tudi brez nje. Naše kmetijstvo nima svojega vrhšca. Tako se dogaja, da strokovno in nestrokovno razpravljamo v raznih združenjih o posameznih ali kompleksnih vprašanjih, po vsem razpravljanju pa nič.

KMETIJE, SOCIALIZEM IN SAMOUPRAVLJANJE

MARKO FURLAN
inž. agr., kmetovalec-kooperant

Ker mladina na vasi ni videla perspektive, danes na kmetih skoraj ni več mladih ljudi. Stanje bi se nekoliko izboljšalo, če bi kmetje postavili na položaj v družbi, kot ga imajo druge skupine proizvajalcev. Včasih govorijo kmetje, da imajo v naši družbi položaj kot v Ameriki zamorci. In take pripombe žal niso popolnoma neupravičene.

Zelo bi položaj lahko izboljšala zadruga. Toda morala bi biti res kmečka organizacija, da bi se kmetje čutili kot njeni ustanovitelji. Danes pa je zadruga velikokrat umetna tvorba, odtujena kmetom, sama sebi namen. K sreči smo sedaj spremenili nepravilno politiko, s katero smo zapravili zaupanje kmetov do zadrug. Toda težko bo zopet pridobiti izgubljeno zaupanje. Veliko škodo je napravilo neprostovoljno združevanje zadrug ter arondacije, ki jih nismo izvajali zato, da bi s primernejšo rasporeditvijo parcel dosegli napredek, ampak zato, da se kmetu odvrzame zemlja za socialistično izgradnjo vasi. Lastna proizvodnja je za zadrugo preveliko breme. Z dohodkom, ki se zbere s kooperacijo, se pokriva izgube v lastni proizvodnji, namesto da bi ta dohodek uporabili za širjenje kooperacije in za nakup strojev, ki bi jih uporabljali kooperanti. Izgradnjo neuporabnih hlevov in druge napake moramo v obliki amortizacije plačevati še danes. Potem ni čudno, da so v neki zadrugi proizvodni stroški kile sena 20 Sdin, še preden je to seno sploh pokošeno.

Zaradi nestabilnosti na tržišču se zadruge niso mogle držati čen, za katere so se dogovorile s kooperanti. Tudi to je manjšalo zaupanje v zadrugo in kooperacijo.

Včasih je bil najvišji organ zadruge občini zbor združnikov. Danes so v združenjih svetih predstavnikov kmetov v veliki manjšini, večinoma pa imajo uslužbeni zadruge. Tako ima več besede en uslužbenec v mlekarni kot pa sto kooperantov, dobaviteljev mleka. Danes so zadruge podjetniške organizacije, ne pa združne, tako so kmetje brez zadrug, brez svojih zadrug. Ta kršitev samoupravnih pravic kmetov z neprostovoljnim združevanjem za drug in odtujevanjem od združnikov se čuti najmočneje tam, kjer je bilo združništvo že pred vojno močno razvito. Ko so pred vojno kmetje na Vrhniki ustanovili združeno žago, so vsi vozili les raje tja kot v privatne žage. Tako je bila združna žaga še pred otvoritvijo kar zasuta z lesom. Tako razvita je bila združniška miselnost in solidarnost združnikov.

Notranjski kmet je odvisen od gozda. Po novem zakonu, ki velja dve leti, je vse upravljajo

kar ne ukrenemo. Ker nimamo vrha, nimamo agrarne politike, ki bi jo lahko tak vrh oblikoval. Kaj predstavljajo danes za kmetijstvo naš sekretariat za gospodarstvo? Kakšne so njegove analize o stanju v kmetijstvu, njegovi koncepti agrarne politike, dolgoročni načrti razvoja kmetijstva, zaporedni vrstni red najnujnejših ukrepov v kmetijstvu? Kakšen dohodek smo pripravljali nuditi kmetu, kakšnega jamčiti? Kakšno agrarno strukturo bomo gradili pri nas v odnosu do njih v EGS in SEV? Kakšno naseljeno strukturo bomo zagovarjali, ohranjali ali pospeševali? Kdaj bo tudi kmet postal subjekt v agrarni politiki? Kdo zavira vključevanje kmetov v republiško skupščino?

Naše družbeno kmetijstvo mora postati znanstveni in pospeševalni poligon napredka v kmetijstvu. Do kdaj bomo intelektualno delo uvažali (plemenska živina, enodnevnji piščanci, seme, sadike), doma pa imeli nezaposlene inženirje? Zakaj smo bili nekod za socializacijo vasi pripravljeno žrtvovati vse za družbeno kmetijstvo, danes pa nam to ne predstavlja nobene vrednote?

Kdaj bomo našli čas in ljudi za trezno in znanstveno razmišljanje o vprašanih kmetijstvu, da naše odlčitve ne bodo le slučajne in kratkoročne, temveč redno delo na perspektivno začrtani poti?

Fakulteta bi morala biti v organiziranem posvetovanju, tečajev in podiplomskega študija v stalnem kontaktu s diplomanti ter tako predstavljati strokovni in manstveni vrh pospeševalne službe v republiki.

samoupravni poti združimo razne oblike in izkušnje v koncept agrarne politike. Zaradi pomanjkanja širšega koncepta gremo pri nas v Pomurju po drugi poti, saj že drugo leto iščemo in uvajamo nove oblike dela.

Nujno je treba spremeniti zvezni zakon o združništvu, saj je nastal v pogojih splošnega nezaupanja do zasebnih kmetovalcev, tako da njegova določila zavirajo nadaljnji proces združevanja v kmetijstvu. Zvezni zakon o združništvu je treba nadomestiti z zveznim zakonom o združevanju v kmetijstvu, s katerim bodo določena samo splošna načela, podrobnosti pa naj urejajo republiški zakoni z ozirom na specifične razmere. Zakon mora zaščititi kmeta pred samovoljo trgovine in drugih, s katerimi kmet sodeluje. Uzakoniti bi morala kazati tudi, da mladi gospodarji lahko prevzamejo kmetijo samo, če so ustrezno strokovno usposobljeni. Seveda bi bilo treba zagotoviti tudi možnost ustreznega strokovnega šolanja mladih kmetovalcev.

Bolj moramo poskrbeti za pospeševalno službo. Ta mora biti sestavljena iz dveh delov. Na terenu mora biti neposredna pospeševalna služba v delovnih organizacijah, ki ima s kmetom neposreden vsakodnevni kontakt. Ta pospeševalna služba pa mora imeti tudi svojo nadgradnjo, s središča ni samo v Ljubljani in Mariboru, temveč v vsakem ekološko-regionalnem področju. Ta središča bi skrbela za stalno posredovanje znanstvenih in strokovnih mnenj in informacij pospeševalcem na terenu.

Fakulteta bi morala biti v organiziranem posvetovanju, tečajev in podiplomskega študija v stalnem kontaktu s diplomanti ter tako predstavljati strokovni in manstveni vrh pospeševalne službe v republiki.

TONE ŠTRUS
student Filozofske fakultete

Zaslišali smo plat vrva. Slovensko kmečko vprašanje vse bolj sila v osprede. Sprejemamo in popravljamo predpise. Po več kot dvajsetih letih nove države smo slovenskega kmeta šele sedaj odkrili. Dolgo časa je potreboval glas ljudstva, da je dosegel zaželene formulacije. Mendla ne bo nihče trdil, da se je slovenskemu kmetu tako dobro godilo, da je dvajset let molčal. Ni se mu godilo najbolje, pa tudi molčal ni. Toda nanj se je gledalo zviška in ponekod se še vedno tako dela. Kmet je bil in še vedno je ostanek kapitalizma, ki pa mora v socializmu čimprej izginiti. In to se je do danes izvajalo.

Mladina noče več obdelovati zemlje, svoje bodočnosti ne vidi v kmetijstvu. Temu sta precej krivi šolska politika in načrtno odvrčanje ljudi od kmetijstva. Vsak pameten človek je lahko spoznal, da se v industriji lažje in bolje zasluži. Kmetije propadajo.

Danes je glavni problem kmetov, kako priti do mehanizacije. Tu je vrsta problemov. Za carsinsko osnovo uvoženih strojev uporabljajo ceno, ki je znatno višja od dejanske prodajne cene v tujini. Pod stroja od Gospodarskega razstavišča do izstavitve v javnih skladiščih traja po štirinajst dni in dalj, zaradi zamude, ki tako nastane po malomarnosti podjetja, pa mora kupec kmetijskega stroja plačati še ležurno. Kmetje, ki so se na podlagi prospekta odločili za traktor, ki ga prodaja KK Kranj, so neprijetno presenečeni, ko jim k ceni traktorja še posebej zaračunajo kolesa. Kot da bi bil traktor brez koles primeren za delo.

Prevelika je razlika med ceno živine in ceno mesa. K tej razliki prispeva občuten delež zasluskarstvo zadrug. Vem za primer, ko je kmet po naključju izvedel, da je bila klavnost njegove krave 57 %, pri blažnji zadrugi pa so mu hoteli izplačati le znesek, ki je ustrezal 52 % klavnosti. Potem pa so se opravičevali, da je bila pomota. Teda večina kmetov nima nobene možnosti, da bi ugotovila take pomote. Se več je takih možnosti neupravičenega bogatenja na kmetov račun. Tudi velikih zneskov, ki jih mora kmet ob sečnji plačevati gozdnemu gospodarstvu, nima praktično nobene možnosti kontrolirati ali vplivati, za kaj bo denar potrošen.

Kot za vsak poklic, bi se bilo treba izobraževati za poklic kmeta. Za to obstaja nekaj dvestletnih kmetijskih šol. V teh šolah je treba plačevati šolnino. Za vajeniške šole šolnine ni treba plačevati. Kje je tu enakopravnost med poklici?

JOŽE MATJAŠEC
dipl. ing. agr., KIK
„Pomurka“, Murska Sobota

LUDVIK TOPLAK
diplomirani pravnik

Treba je razčistiti status kmeta! Kdo je kmet in kaj je kmet? Kateri so elementi kmeta kot delovnega človeka in kateri so elementi kmečkega sloja? Ob nagli industrializaciji in socializaciji dežele nas opredeljuje iz konca prejšnjega stoletja ne morejo zadovoljiti. Same kritični kmečko zavarovanje ne more biti edini in zadosteni element za opredelitev statusa kmeta.

Nadaljnje nerazčiščeno vprašanje: kdo je kmet in kdo je polproletarec? Delovno razmerje

je enega družinskega člana ne more biti edini kriterij za opredelitev vseh članov v delavski ali kmečki sloj. Gornji kriterij ustreza pogojem socialnega zavarovanja, ne more pa nas zadovoljiti pri širši ekonomski politični ali sociološki opredelitvi delavca ali kmeta.

Kdo je kmet in kdo je kooperant? To vprašanje je važno zlasti iz pravno političnega vidika pri priznanju volilne pravice v zboru delovnih skupnosti. Kdo ima volilno pravico v gospodarski zbor? Ali kmet kot delovni človek ali samo tisti kmet, ki je trenutno v pogodbenem odnosu s kmetijsko organizacijo, ne glede na to, ali je v preteklih letih bil v pogodbenem odnosu ali ne? Naši praksi je to jasno. Sledila je črta zakona in priznava volilno pravico samo kmetom kooperantom, upošteva torej samo trenutni pogodbeni odnos. Sprašujemo se, ali je to pravilno, ko pa vemo:

- a) da je kooperacija zelo spremenila svoj značaj v primerjavi s kooperacijo pred štirimi ali šestimi leti,
- b) da se število kooperantov zelo spreminja,
- c) da je sam pojem kooperacije neenoten, ker je obseg pogodbenega odnosa lahko različen,

Med tridnevno razpravo na sestanku komisije CK ZKJ za družbeno-ekonomsko in politične odnose v gospodarstvu — sestanek je bil prejšnji teden — je bil v središču pozornosti splet aktualnih tem o kmetijskem razvoju. O vsem tem kajpada niso govorili zato, da bi odstranili iz naše skupine politične usmeritve kakršne koli pomisleke, ker jih ni...

Veiko kočljivejše pa je vprašanje, kako prevzemati zemljo od starih ljudi. Del teh posvetilov je pripravljen odstopiti zemljo, če bi jim kakorkoli zagotovili obstoj recimo v obliki pokojnine, dosmrtnega vzdrževanja itd. Že četrtina kmetov pa je starih več kot petdeset let (v Sloveniji jih je polovica, v Vojvodini tretjina)...

O traktorjih v zasebnih rokah je zdaj verjetno največ slišati. Toda to je zelo splošek teren, za neprevidev celotni usoden. Toliko bolj, ker se na zagovarjanje teze, da gre za popolnoma normalen pojav, navezuje še druga teza, ki pa že vodi tudi v politično brezno zaradi »izvirne« ideje o nekakšni »prehodnosti zasebne pobude, drobne posesti« itd. vse tja do tako rekoč dviganja rok od tega našega socializma... Da pri tem niti ne kličemo na pomoč Marxa, ki naj nas spomni, da je drobna kmečka posest nevdružna... (Ratko Gajič, Komunist, 29. 10. 1965)

- d) da trenutno število in trenutni pogodbeni odnosi niso določeni za prihodnja štiri leta tako kot mandat v predstavniških telesih,
- e) da je kooperacijski odnos čisto identičen odnosu upnika do dolžnika.

Če smo kmetu priznali status delovnega človeka in če je dobil politično legitimacijo, da je njegovo delo družbeno priznano, ne glede na to, kateri zadrugi prodaja svoje pridelke, se vsiljuje vprašanje: ali je trenutna pogodba lahko edini in zadosteni kriterij za pridobitev volilne pravice v SFRJ? Nobenega doma ni, da je gornja praksa v nasprotju s socialističnim načelom (Ustava SFRJ, čl. 7): »Samo delo in uspehi dela določajo materialni in družbeni položaj človeka«. Torej ne prideta v poštev pri priznanju družbenega položaja niti lastništvo kot v stari Angliji, niti plačani davek kot v stari Avstriji ampak samo delo. Sklep: tudi pogodba kot formalen akt ne more biti pogoj za pridobitev volilne pravice v SFRJ.

SKUPINA KMETOV IZ OKOLICE PTUJA

V zadnjem letu kažejo razna vodstva, delavci, mladina, zlasti pa študenti večje zanimanje za probleme kmečkega prebivalstva. Vasi ne smemo prepuščati same sebi. Najprej ji moramo vrniti, kar je že imela pred štiridesetimi leti. To so predavanja, kmetijski tečaji, skrb za kulturo in splošen napredek. Pospešiti moramo šolanje nadarjenih podeželskih otrok. Inteligenca, zlasti mlajša, naj gre na vas, pri kateri pride bolj do izraza čut socialistične opračivosti. Ustanavljati in obnavljati je treba pred desetimi leti ukinitve kmetijske zadruge. Vzgoja otrok v osnovni šoli je pomankljiva. Kmečki otroci se v šoli učijo kuhati, ne znajo pa popraviti najpreprostejšega kmetijskega orodja in ne znajo ravnati z živino.

V zadnjih desetih letih smo mislili, da bomo s kooperacijo kmeta pritegnili, vendar smo ga velikokrat le odtujevali. Kmet se je kot enakopraven partner zadolžil, tako da je ostal le delavec v svojem hlevu. A kljub prekomernemu delu za svojo družino je ostal zdravstveno nezadosten. Čemu ga le glede na njegov pogodbeni odnos in ta odnos le celo snova za volilno pravico. To ni demokratično. Kmet naj sodeluje s kmetom sam hoče, treba mu je omogočiti, da je soupravljalčev svoje usode po načelih neposredne demokracije.

Osnutek zakona o kmečkem socialnem zavarovanju pred sprejetjem ni bil dovolj obravnavan. Ni bilo urejeno zbiranje sredstev in kritje letnega primanjkljaja v skladih. Pri pokrivanju primanjkljajev v kmečkem socialnem zavarovanju bi bilo treba upoštevati, da so kmetje v te namene vlagali sredstva na razne načine, a so jim jih odvzeli, in je imela od njih korist družba. Del teh sredstev bi sedaj lahko družba prispevala v sklade za kmečko zavarovanje.

AKTIV MLADIH STROKOVNJAKOV

V okviru komisije za družbeno-ekonomske odnose pri predsedstvu Zveze mladine Slovenije že dalj časa dela aktiv mladih strokovnjakov. V njem delajo mladi ekonomisti, agronomi, pravniki in drugi; razpravljajo o pomembnih družbeno-ekonomskih problemih. Na zadnjem posvetovanju so obravnavali perspektivo kmetijstva v gospodarstvu SRS. Pri tem so se izločevala naslednja stališča:

Kot socialistična dežela smo dolžni vsakemu človeku omogočiti njegovemu delu primeren dohodek. V Sloveniji je poprečen osebni dohodek v kmetijstvu daleč manjši od republiškega poprečja. S hitrejšim dvigom produktivnosti v kmetijstvu moramo omogočiti dvig osebnih dohodkov. To lahko dosežemo le, če sočasno odstranjujemo tudi posledice kmetijske politike iz polpreteklega časa.

Sektaško gledanje na kmeta kot potencialnega razrednega sovražnika je izključevalo kmete iz samoupravnih struktur na različnih ravneh. S tem, je bilo kmetom onemogočeno ali vsaj zelo oteženo sodelovanje pri urejanju družbenih zadev, ki bi morale prispevati k dvigu produktivnosti kmetijstva, to je zlasti strokovno izobraževanje, kmetijska pospeševalna in svetovalna služba, trgovina in kreditna služba. Navedene dejavnosti, kot obstajajo danes, so največkrat postavljene ne glede na potrebe in želje kmetov.

Kmetje ne morejo sami financirati zdravstvenega zavarovanja

Enako kritičen je položaj na področju zdravstva in socialnega skrbstva. Nujno je uvesti popolno zdravstveno in pokojninsko zavarovanje kmečkega prebivalstva. Celotno vrsto let smo odvzemali kmetijstvu del akumulacije oziroma mu je nismo priznavali. Zato kmetijstvo ni sposobno v celoti samo financirati zdravstvenega zavarovanja in tega ni mogoče zahtevati. Ustrezna rešitev problema starostnega zavarovanja bi bila — zavarovanje vseh prebivalcev po načelu republiške pripadnosti.

Predstavniki kmetov v skupščini

Osnovni pogoj za dvig produktivnosti kmetijstva in rešitev socialnih problemov vasi je hitrejša vključevanje kmetov v samoupravne strukture na vseh ravneh. Obsoditi je treba konservativne težnje, ki ovirajo izvolitev ustreznega števila predstavnikov kmetov v republiški zbor. Kmetom moramo priznati status delovnih ljudi, zasebno kmetijstvo pa imeti za del gospodarstva, ki mora imeti svoje predstavnike v gospodarskem zboru (osnovna ustrezna delovna zborna) republiške skupščine Zveza mladine in druge družbenopolitične organizacije bi morale še aktivneje vključevati v svoje delo kmečko prebivalstvo.

Kmetijsko šolstvo je pomankljivo in zanemarjeno. Najbolj pereč je problem usposabljanja neposrednih proizvajalcev v družbenih gospodarstvih kot tudi v zasebnem kmetijstvu. Hitro večanje produktivnosti v kmetijstvu manjša naravno samouravnalno stabilnost bioloških sistemov, zato lahko z njimi ustrezno ravna le kompleksno biotehniško usposobljen delavec ali kmet. V nekaterih drugih republikih posvečajo tej izobrazbi pozornost že v osnovni šoli. Ne samo delavci na družbenih posevkih, tudi zasebni kmetje bi potrebovali po končani osnovni šoli dopolnilno kmetijsko in tudi ekonomsko strokovno izobraževanje.

Zemljiški maksimum ne ustreza več

Predpise o zemljiškem maksimumu bi bilo treba spremeniti, ker danes ne ustrezajo več namenu, za katerega so bili postavljeni. Na eni strani niso dovolj učinkoviti instrumenti za onemogočanje izkoriščanja človeka po človeku na drugi strani pa so lahko pri sedanjih tehničnih in gospodarskih možnostih ovira pri izboljšanju nezdravljivega razmer v naši agrarni strukturi. Kmetom, ki dosegajo zemljiški maksimum ali ne, moramo omogočiti prevzem površin opuščanih kmetij v njihovi osebnosti, če osebno delo družinskih članov in razpoložljiva proizvodna sredstva to omogočajo. Izgodbiranje z zemlje, izkoriščanje in preveliko socialno diferenciacijo pa bi bilo treba preprečevati z davčno politiko in z drugimi ustreznimi in učinkovitejšimi ukrepi.

V interesu obrambe je enako pomembno, da so kmetje pripravljati dati hrano in da sploh imajo kaj dati partizanskim enotam v primeru vojne. Pomen naših hribovskih vasi v NOB je znan: glede na naš obrambni

koncept je treba težiti k ohranitvi strateške precinosti sedanje posejitve.

V naši republiki nima nihče pregleda nad celovito problematiko kmetijstva, čeprav daje ta dejavnost petnajst odstotkov izvoza in približno enak odstotek narodnega dohodka. Nujne so obsežne in kompleksne tehnološke, ekonomske in sociološke znanstvene raziskave problematike kmetijstva in podeželja.

Ne sme nam biti vseeno, v kakšnih razmerah živi četrtina slovenskega prebivalstva. V skladu s socialističnimi načeli moramo kmetom omogočiti, da se njihovi dohodki približajo dohodkom zaposlenih v industriji. Le s tako politiko lahko preprečimo, da bi se na slovenskem podeželju v prihodnjih desetletjih pojavila še hujski socialni problemi.

Opozarjamo, da se ne opredeljujemo s stališča tradicionalnih sentimentalnih nagibov, ampak zahtevamo najugodnejše izkoriščanje sedanjih možnosti našega kmetijstva kot pomembne panoge slovenskega gospodarstva.

Aktiv mladih strokovnjakov pri predsedstvu Zveze mladine Slovenije

Opomba uredništva: Objavljamo mnenje aktivna ZMS, žal ga »DELO« ni bilo pripravljeno objaviti. To je storil »VEČER« 10. 2. 1969.

SIN-TEZA

IVAN KREFT
podiplomski študent
Biotehniške fakultete

Naše kmetijstvo je že dobri dve desetletji poligon, na katerem preizkušamo razne modele podružljenja kmetijske proizvodnje. Pri sestavljanju teh modelov so imela ideološka in politična izhodišča prednost pred agronomskimi, ekonomskimi, sociološkimi in socialnimi argumenti. V kmetu nismo videli delovnega človeka, ki mu je treba omogočiti najprimernejše pogoje za življenje in delo, temveč predvsem potencialnega razrednega sovražnika. Tolerirali smo ga in z njim sodelovali, če so nas v to silile razmere in če je bilo to potrebno za uresničevanje drugih ciljev.

S spremenljivo kmetijsko politiko, včasih pa tudi zavestno smo razbijali samoupravo individualnih proizvajalcev. Razbijali smo celo samoupravne poti podružljenja kmetijske proizvodnje, ki si jih je kmet iskal in našel pred vojno in tik po njej. Pod vplivom levih sektatežev smo popolnoma zamenjali strokovno usposabljanje individualnih kmetov ter kmetijsko pospeševalno službo. Trgovina, hranilno kreditna služba in druge pomožne dejavnosti delujejo ne glede na želje in potrebe kmetov.

Družbeno kmetijstvo smo v pretirani vne mi obremenili z drugimi in včasih tudi neracionalnimi investicijami ter z obsežno, a neučinkovito administracijo na vseh nivojih. Ta administracija zavira zaposlovanje strokovnjakov in uvajanje znanstvenih metod dela.

Neznanstveno obravnavanje problematike slovenskega kmetijstva se na republiškem nivoju kaže v nejasni in protislovni agrarni politiki, odsotnosti tehtnejših analiz perspektive našega kmetijstva in kmečkega prebivalstva, nezaposlenosti strokovnjakov, strokovne evidence v podjetjih ter dokumentacijske službe v republiki, neuskaljenem znanstvenem raziskovalnem delu ter v neurejeni preskrbi in trgovini, ki akumulira in neracionalno troši sredstva na račun proizvajalca in potrošnika.

Cas je, da damo kmetu formalno in dejansko popolno volilno pravico, za gospodarski zbor ne samo kot podpisnika pogodbe o kooperaciji, temveč kot delovnemu človeku proizvajalcu. Z vključevanjem kmeta v naš samoupravni sistem mu bomo omogočili, da bo sam sodeloval pri reševanju svojih problemov. Pri reševanju socialne problematike podeželja se moramo zavestno, da smo v preteklih letih odvrzli kmetu velik del sredstev, ki si jih je zbral kot rezervno za bolezen in starost. Vsaj del teh sredstev bi morala družba vračati v obliki določajev skladom kmečkega zdravstvenega in starostnega zavarovanja.

BOŽO ŠPRAJC

MALI LEKSIKON
MOJIH LJUBEZNI

tomaž šalamun

piše pesmi
ne vem zakaj ga imam rad
toda rad ga imam
preprosto
rad ga imam

če tomaž ne bo več pisal pesmi
ga ne bom imel več rad

stane kavčič

zmerom kaj pove
zmeraj misli kaj bo povedal
zmeraj pove kar misli
pa tudi naredi če reče
da bo kaj naredil

dominik smole

s smoletom bi šel
na konec sveta

samo simčič

je revolucionar
z njim je prijetno
se igrati revolucijo
pravi da noče
spreminjati sveta

toda
trdi
sem revolucionar

samo je moj prijatelj
samo bo napravil revolucijo
in svet bo ostal tak kot je

primož kozak
rad ima tomaža

toni tršar
je lepo oblečen
lepo počesan
vedno umit
vedno obrit
vsako jutro okopan
vsak večer z umitimi zobmi
leže spat
vedno je v družbi
lepih žensk
vedno napiše kaj o filmu
in sploh
mi je toni
všeč

miro cerar
vzljubil sem ga
ko mi je bilo sedemnajst let
rad bi bil takšen kot je on
rad bi bil tako močan
rad bi bil tako bister
rad bi bil on

marjan štancar-monc
imel je ženo
zdaj je nima več
imel jo je rad
zdaj pravi da ne ve
za njen naslov

marjan piše drame
piše o luthru in che guevari
pišekarnaprejpiše
in hodi v tovarno

danijsela
piave lase ima
svetlozelene oči
in noge za katere
bi se lahko reklo da
so lepe

od kdaj jo imam rad
zakaj jo imam rad
če jo ljubim

ne spominjam se
kdaj se je to zgodilo

božo šprajc
mi je zelo všeč
kar ugaja mi
ne nosi klobuka
ni preveč nepošten
ni prgast
ni jeznorit
ima veliko prijateljev in znancev
nosi rožnato srajco
povečini rjave hlače
in tudi kravato
včasih oh včasih
tako zelo lepo igra
se spominjate njegovega
riharda tretjega

pisal je pesmi
nekaj celo objavil
ne s posebnim uspehom
pravi da se pozna
v resnici pa se ne

rad bi bil velik kakor tomaž
v resnici mu do gležnjev ne seže

kdor še kaj ve
naj mu osebno ali po pošti
sporoči na naslov
božo šprajc kranj
delavska cesta enainštirideset

nosnosnos
nos
no n
no o
no s
no n
no o
no s
n sn
n s o
n s s
n s n
n s o
n s s
n no
n n s
n n n
n n o
n n s
n os
n o n
n o o
n o s
n sn
n s o
n s s
n no
n n s
n os
osn
os o
os s
os n
os o
os s
o no
o n s
o n n
o n o
o n s
o os
o o n
o o o
o o s
o sn
o s o
o s s
o no
o n s
o os

sno
sn s
sn n
sn o
sn s
s os
s o n
s o o
s o s
s sn
s s o
s s s
s no
s n s
s os

nos
no n
no o
no s
n sn
n s o
n s s
n no
n n s
n os

osn
os o
os s
o no
o n s
o os
sno
sn s
s os
nos

pa si videl pesem
dovolj je mrtva ta stvar
da ne podivja
da ne uideš
ki te ni
kaj je pesem ob starosti zemlje
ne zadržuj navzočnosti

RAZPADLI

PROJEKT

ŠENTJOŠT

IFIGENIJA ZAGORIČNIK

DVOMI PROCESINJE

berač sem
prekletnik
z mokrimi očmi stopam pred ikone
v kotu

vera moja mi zadostuje

si bič nad prekletnikom
si meč nad zemljo

odlagam misale
poljubljam ikone
rajske oči in ušesa
gledam tlakovanje tlačanov
gledam pokopavanje pesjanov
gledam kapljanje rose
učim se klekljanja
pobiram klečeče
vse je v tihoti neme groze

nenadoma mora priti sodnik
razgaljat dejanja
od njega skušani
ne gre sodba vam
ljubi ljudje moji
premilni
smilite se mi

ne daj da koga užalim
pogasi plamene mojih strasti
varuj me zlobnih misli
naj bo moja žetev
tvoj pogled me prebada
pribitega v tostranstvo
priklenjenega na zemljo
odtrganega od sveta
nevednega
ponižnega
slugo tvojega leporečja

si kača
obarvana z grozo
no lenariš
zvit v sukanec
gugaje na stolu
ogrlica
slišiš drgetanje telesa za steklom
drgetanje opravičiš z ostrino pogleda
se namrdneš
otipavaš mojo kost
zaustavlja te kri
razlita po polju
ne zmrduj se
si vse kaj drugega
več
strup
srepota
grehota
božanstvo
milina
ne dopuščajš pomislekov
ne ustvarjaš dvomov

vsemogočni
sim te v žepu
imam te v kocu
gledaš skozi strop
gol
ljubljen
se namrdneš
potrpežljivo
vserezumevajoče
čakaje na boljše čase
obljubljaš stare obljube
zgornje je dobro
trdno
sicer pa drug za drugim ven
na zanikano pot
žilnato
resnično
zadaj so praznine
zadaj so moji zobje
edino kar je mojega
razen poslikanega stropa
spodaj je spodnja čeljust
prijetna reč
dolgo si mi prizanašal z usodo

hihtanje
okamenina
obilizovanje
drama
namrdovanje
smrtni greh

previdno se uzrem v polkrogu
nihče ne sledi mojemu pogledu
vse zija samo dozdevno vame
mize
tema je tiha
temna predvsem
vablivo odbija žarke pogledov
odbija in prosil novih

meander je tvoja polt
nihče te ne vidi
vsak te pozna
spodaj
zgoraj
na prvi pogled zapleten
veteran greš za vetrom
povsod si doma
dvakrat te je naslikal pijani slikar
preden se razonegaviš
meander
lepoteč prečisti
marelica v cvetju
zaustavi grenko žganje
pozabi preteklost
razpodi drhal
poženi sadove
napihni bregove
prirni darove

plačaj dolgove
popravi domove
postavi jezove
razpusti glasove
nasadi gozdove
pripravi strahove
zravnaj robove
pobriši sledove
daruj sinove
pretopi topove
zasuj plazove
zaduši vetrove
obrni tokove
ustavi slapove
odrine vozove
posekaj vratove
podri vrhove
v imenu očeta in sina in svetega duha
ne kaznuj me z nespečnostjo
potem bom verjel vate
potem bom verjel da si
potem bom prišel po kolenih
potem se bom prepričal na lastne oči

globoko počij trenutek
močno
daleč
strese se
odskoči
odide v temo
usahne kot utrinek
nič se ne zgodi
padar odlomi nogo
nogo pokopljem
kot bi imela telo in oči
kot bi ne bila slepa
kot bi bila kaj
roka
pamet
nekaj
noga
popek veje vrbe žalujke
žalosten poganjek
žalosten v poganjanju

naj se pritajim pred džunglo
naj čakam preteklost
kačji pik me zvija v sukanec
nič se ne zgodi
nemogoče je biti na tleh ponižan

pa si videl pesem
dovolj je mrtva ta stvar
da ne podivja
da ne uideš
ki te ni

kaj je pesem ob starosti zemlje
ne zadržuj navzočnosti

I.
Mrak zaliva
razcvele roke
kristus jezus
kaj si storil
z mojimi prsi

Sestnajst pomladi
se je obešalo na oknu
puh materinstva
sem zrla v zrcalu
kot bodečo nežo
podobe rosnih gričkov
kaj si storil orač puščave
kaj si storil

Zlomila sva
nakovalo sramežljivosti
vdrle so pošasti diluvija
v trpkem plodu
tvojega telesa
blazna ptica leže
jajčeca za reaktivce

II.
Noči s kosmi trav
v penavih ustih
dolbejo podobe
rukajočih jelenov
v skalne stene
moja mlečna stegna
moja divja puhajoča staja
daje ovnom zavetišče

Noči ko si nagibal
moje vrče
z razsutim spominom
na človeka
snel si ga z razpela
gnezdi v lupini
srnjih krikov

Noči
ko si spodil
četo razbrzdanih vojakov
po mojem hrzavem telesu
in nisi poznal
predaje

Noči ko si
izkrvavel stoke zvezd
v polteno rjuho
in je moja ženskost
ušla na strop

Noči
ko si za svilne laske
privlekel vse človeštvo
v pokozlano gostilno
s pavjim peresom v ustih
in bojnimi barvami
na skalpu v roki
vse človeštvo daj nam danes

topel trebuh
topel srd
in toplo postelj

III.
Sodomisti goličijo zgodovino
joj ta vikend
na nagih samotnih izničeni otokih
potopiš si trnek
v svoj golt

Ujet v črvojedno ženskost
meziš v nedrih puhek
tvoje prsi čurimurica
polzijo k zavesti
moram zdaj izgnati Hegla

Med staro
in novo zavezo
brezobvezen
enašt svetnikov
en golman

Žogice se izognejo
obešanju
ne pusti homoseksualcev blizu
čist je gozdni prt
v prezreli travi kamikaze
izginjajo v duše dedov
in nebo je maternica
zablodelih angelov

Pleme sem izropal
spalo je v tebi
žogica si
spomenik
žogica si
ognjenik
žanjem klasje
tvojih stegen žejen smrti
izogibam se besedam
korenine so vejevje

Stopinje ljudožercev
v tvojih gibih

izganjam te
pokončen goltaš mojo uto
a tam gnezdo davi krik
in temni gozd njene deviške
kože
prvič spočete za noč

VI.
Zari na diani
z bledim soncem
kaj si storil
moji učenki
kaj si storil

Klasje poje
pojdi v Rim
in se zaveži
trojno jagnje božje daruje
menih s štorom iz skalpov
bližnjih
stara vrba plane mladi brezi
v oči
mehka koža te pogublja pravi
vrat gazele te približa pesku sika
nedra ciganke te suvajo v pekel ruje si
lase

Vzpine se roka nogoroka
boža žile pred izpetjem
boža svet pred vnebovzetjem
žogice tvoje mila oaza palmica gibka
vieče zemlja
teža zemlje pravim teža zemlje leze
v žogice

Vzpine se misel
v otroški srajčki
a ne more v
božje stvarstvo

Kaj si storil
jezus kristus
kaj si storil
naga sem polzela v ogledalu
spal si v njem
kačon prijatelj kač

Jezus kristus
kaj si storil
žogice odbijaš
iz gola v gol
golota na golgoti

Stopil si s prestola
in si golman
v rezervi

V seneni kopi
govor kož

Ivan Cimerman Žogice stvarstva

žogice zgodovine
v nedrčkih časa

Kristus jezus
kaj si storil
z mojimi ovčkami mehkim
z mojimi lunami pijanim
z mojimi žogicami bistva biti
kristus jezus mojo bit
potlači
med gomolje krompirja

IV.
Slepi tigri
spijo v travi
v gobcih jim poje
scefrani arabec
s težkim velblodom
slepi tigri čakajo
na jutro v oplojeni travi
v ozelenem gozdu
se satirično satirijo
satiri

Zganeš v seniku udov
levo roko dihnem
levoroka noga
zganeš desno roko
rečem desnoroka noga
spletena za višje stvarstvo
blagoslov sva golim

diháš škrigaste ostrige
studenec je razčetverjen
tvoji sunki v ritmu
rezljajoče trave
tvoji griči slepi
tvoji gibi bratje
kaljenih nožev
tvoje bradavice
z okusom Kanta
tvoja koža
speči kustos z razstave
op arta
tvoja nedra zibka poganov

Goltaš svet
v cvetu let
krč
ko se izpoje
krhka čaša
na ustnicah sveta
jezus kristus
kaj si storil nag z zgodovino
kaj si storil s svojim hlebcom
komisa

Kaj si storil
ljudstvom
pajčevine naukov

Izganjam te z žogicami
izganjam te z žegnom

RAZPADLI

prva postaja
vstajenje svetega petka
ko krvnik prime kri
protiroka stisne
z roko

protiroka stisne
in zvonovi gredo v rim
pod opeko jih je za cel kup
stisnjenih
mah razjeda
živa skala še zvon
razganja jo v volumnu
hvala gre deževnikom
živali žro kamenje
če ne nehajo one
skala neha
v predvečer padanja
svarilno znamenje
domuje pri luči
vulkanu ki piše svetlobo
grabi po grlu
zatemni očesa
steče do izliva
tema
potegne rep med reko
njen prihod in njen odhod

druga postaja
na robu pete ure
kličejo
blagoslovljeni naj bodo sadovi
hrana za pašo
pašnim dušam
zelenje je simbol
tok se giblje
prenaša pesek iz očes
nadzoruje ogoljufane udarce
ne smejo udarjati
božje mesto je sveto
zid trd in čela nizka

tretja postaja
luna leze v ščip
sveži mik zašelesti
ne skopari se z vodo v kupi
v togi se nekaj premika
šeriat je pozabljen
orehova lupina gnila
krila črnih ptic
dveh nad reko
pozabljeni sta
spredaj so goste besede
prepletavanje
poklekovanje
lepe nune molčijo
kršijo zapoved
kazen je zapovedana

četrtja postaja
iskanje terja kr

boga
ustoličenje
ob izviri njega
hoja tja in počez
kot blisk mimohoda
preblisk človeka cerkve
zabliskava se dežela nad zlatimi usti
prebliskovanje starodavne misli
nit bliskne mimo
še iščemo tih kotichek
na robu razkrivanja
kjer bi polje zazidalo cerkev
naj jo sezida

popisana zvonova vstajata
duplina uskoči
živooka nagota
medtem dvoživka pleše na kostišču
približuje se lovišču
koledarju časa

Miljana Prestor

poje v h molu
pošilja strast v usta faranov
molimo poskakuje
post je mimo
jejmo
bog pred nami vstaja
vsedimo se na kolena

peta postaja
smolnato kadilo je smrtni primer
tisto jutro ko je sonce zaspalo
brez oziranja
breze zažuborijo
najlepše uporabljajo biče
za skok v uslišanje
tišina prihaja s severa
vsakdanje oblačilo
vrne se na zahod
sled je kovinska
skozi razpoko v vratih
stopinje so ubrane
oči jih vidijo
v božji službi

v oknu k svetnikom je verna
služabnica

samotarska celica
vzdignjen prst kaže
na tri v ogradi
odsevanje lomljenih črt
sveče v tundri

odžagane v jutru
ko rože sanjajo
večerni obisk utrudji
nastopi oseka
božja dekla zamoli
napolni ozračje
znamenita igra je končana
brez junakov

šepet moti nočni počitek
med starinskim vhodom k vdovi
na notranji strani obzidja
prevzema orgle
gospa hodi po šepetanju
zašepeta v gorovje
skrinje so polne
od razburjenja se utrdi glas
proti vročini rabi nekaj kaplj.
šal izgine
škrlatno rdeč

Fata morgana v elipsi

na srečo ukroti enorogega
bog ne vidi
zaspala so mu vsa očesa

šesta postaja
kristus vstaja
glejte on vstaja
sprevod strele ki udarja
strašijo pesem
monodijo babic z rahlimi obolenji
pomen je
kot zmrznjen smrad
kadila migljajo
dim je zrak
smrad je zrak
medij oblačil
podolgovati prostor zanje
goljatova golgota
polja igre
da kimavi ljudje prekrizajo ogenj
izbrbljajo jedro monsuma
spodnjega vetra

moro vzemajo po meri
noge zaregljajo
žarki odžarijo
klíčenosci so kimavi
v liliputanski misli
gledavci zrejo na galaksijo
sušno cesto svetilkavih bastardov

kjer se razsuvajo utvare
razkralji poniknejo
na praznik sveč
manejo si zakajene oči
razpenjena ščuka je huda žival
karavana se pomika
dobra v nogah
z zlatom v ustih
v ospredju je molitev
duša na rti
v poldnevu velike noči
podedovane
vse polno jih je panjev ki ne rojijo
izdirajo rojstvo ko roke iztezajo
zamolijo
rumene trobente zevajo
kako lep je jezusiček
harakiri zanj ki nima iste misli
v svesti

kratkovidnost

vrata so zaprta
krožno potovanje
vrata so odprta
vse manjši obseg
do točke
sveta cerkev s topovi
zapojejo
nikjer ni duše
izpahnjena vrv
strel v pilatovo peto
naj ga dim odnese
sedma postaja
kristus vstaja
glejte on vstaja
zapušča mrtve v peku
na nebu
hrib kliče
dehti
zakaj polpreteklost je v golobu
poslancu zemlje
paraliziran
solzovod
preletel naj bi z jezusom zemljo
dva lakta v koraku
umrl

na mebu
sešli so se da vidijo
zmala ga poznajo
dodobra ga poznajo
vse je kot bi igral perjanko
lovili eliminirano
gologlavi diha tudi žarke
mimogrede poljubi kamen
roka drži križ
križ trpi
trpljenje
marionete elipsasto mislijo
fata morgana

MIMOHOD

ob zidovih
so starci
pustili svoje
hrome palice

najprej si grozljiv zase
potem pridejo ljudje

tresoč so spolzele
ob zavešenih oknih
trudne postave

nož si lahko-le z eno konico
ki ti spaja rezili

luči so jim sive
ob hladnih zidovih
srečanja nema
na zadnjih križpotjih

MESIJA VSAKDANJOSTI

Dvignite čela
z zemlje
in prebijte nebo
sklonjeno nanjo

prelomite čas
in dosanjajte
v omami
zablodo konca

blagor jim
odkritim sebi
za posmrtno masko
tavajočega sveta

vaša kri bo napajala
z neskončnim gnitjem
utrip pohabljenih src
v skeletu veseljne pajčevine

v praznini
pobegnemo iz kroga
bedni
v novo igro vrtljaka

blagor jim —
brez oči jim je mogoče
utrtniti luč
na poti v pozabo

DARKO

KOMAC

sklonjenim vase
ves čas prepusti sebi
v verigah brezmejne ječe
neubitih besed
iskalci bojo mrtvi
ker bo le ena podoba
našla sebe
v imenu vseh

VERA št. 1

smrt je manjša
od umiranja
vse pade
v nebo
mimo večnosti
v nič
in votlost
pade v človeka
v njegovem iskanju
neizrekljive
popolnosti
spoznanje je
vračanje
k nezaznamovanemu
začetku
smeri se križajo
toda vse se prebija
k resničnosti srečanja
s sabo
enakost je
ena

MOLITEV

Prezir dežja
se ti nabira v meniško kuto
neznano ti postane
polzenje jagod večnega upanja
skozi priprte dlani
V svoji celici
začneš iskati pozabljeno razpelo
da s prsti prekriješ

na njem svojo podobo
in v mraku govoriš o sebi
z besedo Odrešenika
dokler ne postaneš
ena izmed njegovih petih ran

jagode ti obkrožajo prste
polzijo skozi dlani
in vodijo te v večno molitev

s koščenega svečnika
svojih voščenih rok
presadiš ogenj v misli
greh tri raztroši jagode
pod ozebla stopala

takrat se ti molek
s kačjim telesom oprime vratu
in v grgranju iščeš smisel
čiste — nedokončane molitve

PORODNICA

Iz tvojih žil
sem pil kri
za svoje oči
na zadnjem nebu
izgubljenih sonc
porodnica

na tvojih prsih
so domovale
moje ustnice
za ogenj poljubov
upepeljenih globin
porodnica

v tvojem naročju
je zajokalo
moje srce
je vzvalovil
moj prvi korak

vrnitev je prazna
iskanje brezkončno
moj jezik je mrtev

v tvojem svetišču
so tuji bogovi

našel bi rad
tvojo sled
porodnica

YO — YO

Z brezciljnim
vprašanjem
tonem teman
v svetlobi
v prostoru
srhljivega brezna
ob rezilu praznote
na svoji ranjeni poti

krvaveti
polzeti
po zlizanem krilu
kjer te v vznožju
čakajo
razprte čeljusti
psi te
v svojih telesih
raztrosijo
ob slane zidove

polziš
ob svojih oknih
z otenki norosti
v bežanju
od sonca
v neznanu

iskal sem
razpet
med sebe in votlost
med krike in molk

smrt je
le eno spoznanje
ostrina
ti nasiti besede
v krik ob oknih
ki zaveša jih Nič

razsut v atome
ne moreš umreti
v neomejenem
brez vere vanj

RAZPADLI

PROJEKT

ŠENTJOŠT

osma postaja

pridejo naj stvari in gledajo
samorog je radovedno ogledalo
raj njegov dom
za rajska ogledala
trikotnike ki se ogledujejo
vidijo rakovo pot
znoreno od jetrne pike
na tretjem kraku
na roju steklih polbogov
magija zaudarja po plesnobi
zvezani lasje so del nje
zastiralo golih lobanj
rogovi tihotapijo uroke
med blatno cesto
surove koprive

kristus vstaja
glejte on vstaja
pada iz elizija
nikamor ne pride
klečeplazen blagoslov
molimo
enakoliče je na vseh licih enako
vendar lice se dvigne
ne ve se kdo slavi
kdo je slavjen
bog ve

o tem molči
na molčanju je molk
zdrav se naglo plodi

rod izrodi prt
v njem je odtis
megla
zamegljeni zenici
pogled
trpljenje ko noge hodijo
vstanejo z jezusa
desetmiljska cesta
naložen je bil križ
da je ponujena smrt
svetilka odsveti
kosa odkosi

felah bi klečal na molitvi
božal pest
pel jaro kačo
kristus se rodi
v nočnem stokanju
vstane
križan umre
aleluja
rojen vstane
aleluja
teče iznad mozaične podobe
za veliko je značilno krivljenje
veselje v zdravju na duši
med bojnimi brki
bodalice človeka omrtviči

deveta postaja
preprostost slovesnosti
gobasti dan

izstisnjeni sta dve misli
izza poklonov
opora je mati božja
drži ležanega pod marmornatim
pokrovom

nad njim
pohlevnost ležanja
kotliček z ogljem
žerjavica prenaša zvok
beg od klicanja
nosimo vedra pod zvon
pred koncem se zvok vname
zadoni med razvaline

v ospredju je hoja
čaščena po božje
od vseh bogov
veličastno majhnih
v nezdravi vodi
svetu oblačnih judežev
na morišču dajejo podplutbe
slačijo očenaše
ptič poje
razsajuje kri
križ škriplje
in prerok nabira ciklame

deseta postaja
pesem ostaja v igri
spremlja pokol trojice
ob zalezovanju točke
dobiva obraz
meso
kruh kot darilo
kri sinu
odpito vino
če žitu ni pogodu naj kar odid

predmeti so v katunasti vreči
doma je precej takih
dež zasuje vrečo
zemljo korakov
opere oči
sloga je v kesanju za svetlobo
vhod v samotno izlivanje
pod streho nad hribom
globlje v najbližjo postajo
izlivajo se peščene številke
litanije usahnejo
ukaz krčmarja jih pozabi
prigrizek po limonadi

enajsta postaja
zvonovi dosegaajo planoto
cerkvenik je bil izgubil ključ
glasu ne ustavi
sončni obraz se plazi
preveč je dognanega
videz brezkončnosti
na dan kaznovanja
ves božji svet ustvarja besedo
bolniki segajo vanjo
v vrče medicne
očak ima radovedno navado

brska po soncu
zažlobudra rad
kda pa kda

cerkev še nima korenin
po pohodu na vzhod
zgrajen je jez
spreda kri
preži za lepoto
zavaljeno brado
hodimo v ogenj po boga
med žerjavico ga je največ
požiga
zažge krst
v klobuk spravlja milost
dejanja ga ubijajo

dvanaesta postaja
pri starcih se nikoli ne ve nič
ni jasno
svetlost mračnih sotesk
brez haska je iskanje
bog bo odkrit v smrti
bela in bela
raztegnjena belina zgrabi

obod meje se razkrije
videz je kot bog
cerkvena senca
zavetje popotniku
čebele med materami
one so najboljše med ljudmi
začebljajo
v smrti se blodi po brezverju
po hudourniku se zrak podrugeča

sli počivajo
nobenega boga ne nosijo
nikogar se ne drži strah
nihče ni vstal
nikomur nič ne stopi pred vajeti
zaradi pravega
ob pravem času
nosijo odprte oči
mrtvo meso
krvavi strah
nosila so usmiljena
pustimo počivane v miru
razklane roke se držijo žeblicev
ogleduhi še vedno prižigajo iskre

plesnive solze
na mahovitem dnu
dvorana brez dna
gorjača koprni po zlepljeni krvi
besnost jo popade
meče se v vodnjak
neka življenja izgine
obroč je olajšan
trinaesta postaja
pravi čas za vračanje
do pasu v pentljah
z nekaj vzorci za spremembo

zvezdastih konjskih repov
na skrivaj spletenih
poučenih o nastanku nečesa
rdeče samote
sprevod odjezdi
mati božja hodi mimo
premišljuje o čudnih stvareh
zakaj je pokrajina pusta
samotarska
svetniki ostareli in nosovi dolj
mlin zamelje
črno razvedrilo

dvignjeni sin
patron vstajenja

postavlja prst na veke
iskan je med procesijo
čistokrvno marogasto
z obrazom v drvečem skoku
vidi se obrežje
kjer se strela odtaja
procesija razprši

štirinajsta postaja
peščina na poti

odmev kliče kje si prijatelj
to ali ono stran
pot je dvojna
med gorami

na tej strani poti sem odmeva

povej v kratkih besedah
konji so neosedlani
vzpetina visi
požar vsak čas pride na sipino
v podnožju je globok pesek
tja bova šla umirat
primi me za roko
veter naju bo zasejal

onkraj se ne zgodi nič
goličava je gola
podoba je da je žetev mimo
preko ušes odmeva

si še živ

da živ
vzhodnjak sem
nikoli ne umrem
sreča je v poti navzdol
struga nasede

si videl procesijo

videl videl procesijo

pridi sem
na to stran
v senci bova odpela
romarsko pesem

IZJAVA

Vsaka, tudi naša socialistična družba ima svoj pravno-moralni kodeks, ki uravnava družbene odnose, položaj človeka in njegovo vlogo v družbi. V vsaki, tudi v naši socialistični družbi prihaja do kršitev norm, do družbenih nepravilnosti in tudi mi se proti njim borimo. Boj je uspešen, kadar je kritika nepravilnosti konkretna, javna in dosledna. Tako je načelo, a kdor ga uresniči v praksi, se mora pogosto bati tožba prizadetih. To je druga, senčna plat zahteve po odprtem in javnem razčiščenju kršitev, čeprav »samom« moralnih pravil in obvez — zlasti tedaj, kadar so jih zagrešili ljudje na družbeno izpostavljenih in odgovornih političnih položajih.

Pa vendar je mladi novinar v 11. številki Tovariša objavil pod naslovom Mali gradovi za male bogove odkrit, kritičen zapis o nekaterih nepravilnostih v eni izmed slovenskih občin. K pisanju ga je, kot piše, spodbudila želja raziskovati stvarno osnovo med ljudmi krožečih govorice o ravnanju vidnih posameznikov.

Takšno novinarsko prizadevanje označujemo kot objektivno obveščanje javnosti o resnici, takšno pisanje nam je potrebno!

Toda protagonisti tega kritičnega zapisa niso odgovorili z zavračanjem dejstev, ampak so zagrozili tudi kljub svojim drugačnim izjavam s tožbo zaradi vzbujanja javnega »nerazpoloženja do oblasti«.

Izjavljamo, da se strinjamo z izrečeno kritiko v omenjeni reportaži.

Izjavljamo, da se ne strinjamo s stannjem, ko se na resničnih podatkih zasnovana kritika in v njej izrečena sodba o konkretnih stvareh in ljudeh okarakterizira kot škodljivo pisanje. Takšno ravnanje nas nemilo spominja na slabosti mnogih naših načel, ki jih, dokler so splošna, vsi podpiramo, a se jih zbojimo in jih utišamo, ko naj bi postala konkretna.

Izvršni odbor Skupnosti študentov ljubljanskih visokošolskih zavodov
V Ljubljani, 2. aprila 1969

Ob volitvah, ki so bile 9. aprila, je bilo v javnosti slišati komentar, da se študentje niso udeležili volitev tako polno kot drugi volivci, da študentje ne izpolnjujejo pravic, ki so si jih priborili, in da torej sploh ne vedo, kaj hočejo.

Pravica za nekaj je abstraktno, ki se ponuja namesto konkretnega. Pravica za nekaj je a priori abstraktna in iluzorna.

MARX: »Komunizem za nas ni stanje, ki ga je treba vzpostaviti, ideal, glede na katerega je treba upravljati stvarnost. Komunizem imenujemo dejansko gibanje, ki ukinja sedanje stanje.«

ONESNAŽENO ŠTUDENTSKO NASELJE

V zadnjih časih je o Studentskem naselju marsikaj nedostojnega slišati. Marsikaj nedostojnega je pa tudi videti. Manj iz turističnih, predvsem pa iz zdravstvenih razlogov pozivamo vse stanovince, da skupaj z vrtnarjem Kržanom »sanirajo« plast smeti, ki je prekrila sicer nedolžno zelene površine Studentskega naselja.

Študentje - raziskovalci

V ponedeljek, 28. aprila ob 17. uri bo v dvorani Magistrata posvetovanje o vlogi univerze v organizaciji znanstveno-raziskovalnega dela. Vzpodbujamo tudi študente, ki imajo znanstveno ambicijo, da se posvetovanja udeležijo! Gradivo lahko dvignejo pri organizatorju — Univerzitetnem komiteju ZKS — Trg revolucije 1-II.

ZADNJA VEST

Tone Remc in dr. Vojan Rus sta bila 13. aprila 1969 izvoljena za poslance republiškega zbora skupščine SRS. O »suseda« ostalih predlogov za delovne zbore skupščine SRS se bo odločilo že ta teden (Milan Pintar, Dimitrij Rupel, Marjan Hrušvar, Dunja Obersnel, Lenart Šotica, Boris Dolničar).

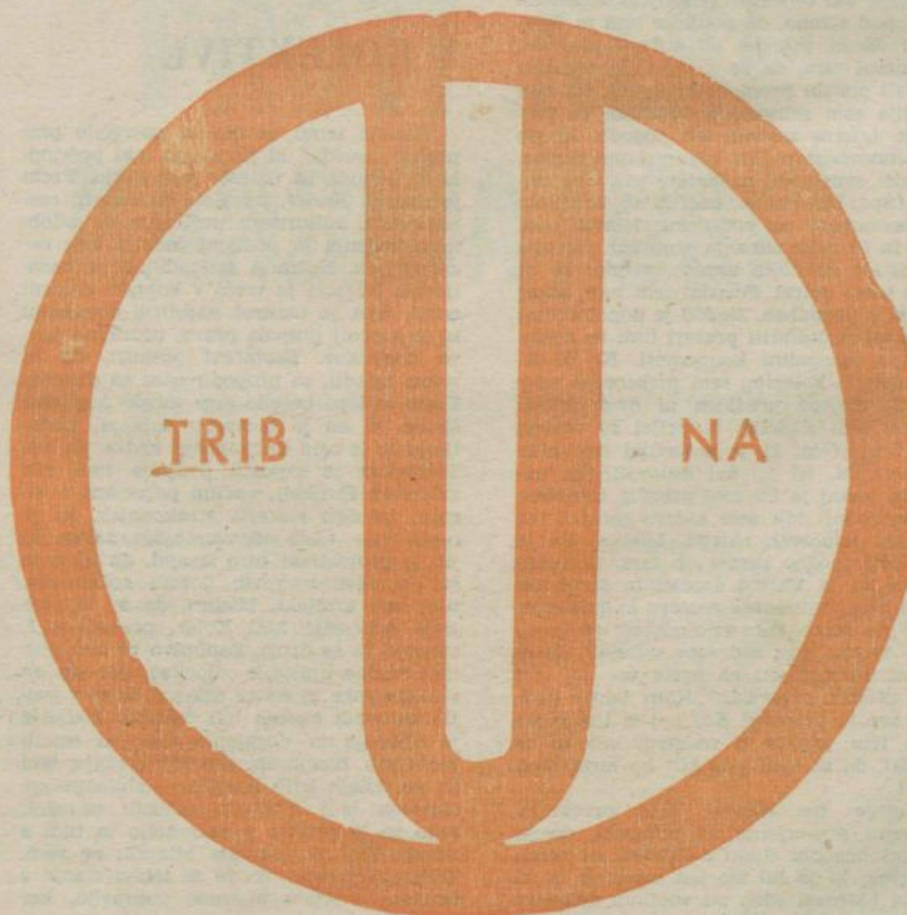
*Prosim, da prišujete
buržoaziranje študentske*

WITH COMPLIMENTS

EDITOR

(MR.) LUKA ŠKOBERNE

*medna rodni h lideljw
evidenti rale w Tribune
2026 Feb 12*

IZJAVA

Na redni seji odbora Kluba dolenskih študentov trebanjske in novomeške občine — bila je 3. aprila 1969 v Ljubljani — smo med drugim razpravljali tudi o zadevi, ki je v zadnjem času dvignila mnogo prahu v našem tisku, namreč o reportaži »Mali gradovi za male bogove«, objavljeni v reviji Tovariš. Menimo, da smo kot bodoči družbeni delavci upravičeni razkriti širši javnosti tudi naša razmišljanja ob prebiranju prispevkov o tej zadevi v Tovarišu, Delu in Dolenjskem listu. Mislimo, da je v tem primeru to naša dolžnost. Ne navajamo svojih stališč, ker jih ne moremo podpreti z zadostnimi dokazi. Opiramo se le na članke v časopisih, ti pa zadostujejo, da izjavimo.

Menimo, da pisanje Slavka Splihala ni neodgovorno, tendenciozno in zlonamerno; nasprotno, popolnoma soglašamo z načinom, kako je v okviru svojih možnosti pisec osvetlil vprašanja, ki so družbenega pomena. Iz njegovega prispevka je razvidno, da je bil njegov namen vseskozi jasan in pošten: zaječiti neodgovorno razpravljanje in šušljanje za vogali ter priti vsej zadevi do dna. Ne spuščamo se v ocene, ali je bil in do kolikšne mere je bil njegov namen uresničen. Opozorili bi radi na nekatera dejstva, ki dajejo vsej zadevi svoj pečat. Odločno zavračamo govorice, da Slavko Splihal, zdaj študent in v bližnji prihodnosti diplomirani novinar, nima pravice zbirati podatkov, ki so javnega pomena in ki ne predstavljajo poslovne tajnosti. Takšno pravico ima vsakdo, študent na šoli, ki je izrazito družbeno usmerjena, pa še posebej. Ali so splošno deklarirana načela — mednje sodi tudi javnost dela — res samo goli stavki na papirju — in to v odprti socialistični družbi?

Prizadeti valijo del krivde tudi na revijo Tovariš, da je objavila nepreverjen sestavek in to celo v obdobju pred volitvami. Sprašujem se, ali je še kdo dolžan preverjati prispevek za pisecem, ki ima pooblastilo uredništva za tako delo in si je prizadeval, da bi zbral kar najpopolnejše gradivo za prispevek o tako pomembnih zadevah, pri tem prizadevanju pa je naletel na gluha ušesa. Ali bi tisti, ki bi preverjal njegovo pisanje, prišel do izčrpnih informacij? Tudi ko bi sestavek neobjektivno prikazal dejanske razmere, ne bi nosil krivde pisec, temveč tisti, ki so mu onemogočili priti do virov, ki zagotavljajo popolno informacijo. In če je neka stvar opravljena na zakonit način, sta vsaka bojazen in prikrivanje odveč.

Obsojamo način, s katerim zdaj napadajo pisca reportaže in mu očitajo celo to, kar sodi že v osebne zadeve. Namesto napada na pisca bi bila ne le primerna temveč tudi nujna enakopravna polemika, v kateri bi piscu s pravno bistvenimi dejstvi dokazali, v čem je njegov prispevek pomanjkljiv in neobjektiven, čeprav nas tudi to ne bi preprečalo, da je vsega kriv pisec in da nosi vso odgovornost za posledice — iz razlogov, ki smo jih že navedli.

Vsi odmevi v našem tisku in tudi odgovor v 13. številki Tovariša, ki je napisan dokaj čustveno, ni pa oprt na nikakršna dokazila, nas ne morejo prepričati, da je vsebina te reportaže neresnična.

Za Odbor Kluba dolenskih študentov trebanjske in novomeške občine

Ljubljana, 5. aprila 1969

Jože Florjančič

Izjavo smo poslali:

- uredništvu Dela
- uredništvu Dolenjskega lista,
- uredništvu Tovariša in
- uredništvu Tribune

Študentski list Tribuna urejajo:

Milenko Matanović, Andrej Medved (odgovorni urednik), Nande Miklavc, Rudi Rizman, Marko Slodnjak, Tone Stojko (urednik fotografije), Sašo Šrot, Marko Švabič, Dušan Tršar (tehnični urednik), Milenko Vakanjac, Franci Zagoričnik.

TRIBUNA — Izdaja UO ZSJ — Uredništvo in uprava Trg revolucije 1-II — Telefon 21-280 — Tekoči račun 501-8-78-1 — Letna naročnina za študente 15 Ndin, za ostale 20 Ndin, posamezen izvod 1,5 Ndin — Rokopisov in fotografij ne vračamo — Tiska ČGP »Delo« Ljubljana, Tomšičeva 1, telefon 23-522 — Poštarna plačana v gotovini.